בבית המשפט המחוזי בירושלים
<u>בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים</u> **<u>עת"מ 14-08-22767</u>**
בפני כבוד השופט א' דראל

בעניין:

1. **מר דניאל בן חמו**
2. **פורום קהלת**

ע"י ב"כ עוה"ד אריאל ארליך
מרח' עם ועולמו 8 ירושלים
טל: 02-6312720 פקס: 02-6312724

<u>העותרים</u>

נגד

1. **מדינת ישראל – משרד הבריאות**
2. **מנהל האגף למקצועות רפואיים במשרד הבריאות**

באמצעות ב"כ עו"ד רנאד עיד ו/או אח'
מפרקליטות מחוז ירושלים (אזרחי),
מרחוב מח"ל 7, מעלות דפנה, ת.ד. 49333, ירושלים 91493
טלפון: 02-5419555 פקס: 02-5419581

<u>המשיבים</u>

<u>כתב תשובה</u>

בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד המשיבים מתכבדים להגיש כתב תשובה מטעמם.

<u>א. פתח דבר:</u>

עניינה של העתירה דנן בבקשת העותר 1 (להלן: "**העותר**") לאפשר לו להיבחן בבחינה הממשלתית לצורך קבלת תעודת קלינאי תקשורת לפי חוק הסדרת העיסוק במקצועות רפואיים, תשס"ח-2008 (להלן: "**החוק**").

כפי שיבואר ויפורט בהמשך, הרי שבניגוד לטענת העותר, הנדון אינו בעל תואר ראשון בקלינאות תקשורת כנטען על ידו, והיות והוראות המעבר הקבועות בחוק אינן חלות בעניינו, לא ניתן לאפשר לו על סמך השכלתו לגשת לבחינות הממשלתיות בתחום.

המשיבים סבורים כי העותרים מבקשים לפרש את הוראות החוק באופן הסותר את לשונו ותכליתו וזאת תוך התעלמות ברורה מהליכי החקיקה המתרחשים בעת הזו אשר יש בהם בכדי להציע לבעייתו של העותר פתרון, הכל כפי שיוסבר להלן.

העותר אומנם למד במדינת ספרד לימודי דיפלומה/תעודה ("diplamado") בתחום קלינאות התקשורת, אולם יודגש כי לימודים אלו של העותר אינם **לימודים לתואר אקדמי ראשון** בקלינאות תקשורת כמשמעותם וכנדרש בחוק ומשכך הוא אינו זכאי להיבחן, בעת הזו, בבחינה הממשלתית בתחום.

על כן, יובהר כי הלכה למעשה, העותר מבקש מבית המשפט הנכבד לקבוע כי התעודה שבידו היא תואר אקדמי ראשון בקלינאות תקשורת, בעוד שהמצב אינו כך.

המשיבים סבורים כי קבלת פרשנות זו תביא לריקון מתוכן של המטרה המרכזית של החוק בעניינו של העותר והיא הבטחת רמה מקצועית הולמת של העוסקים בתחום והגנה על בריאות הציבור באמצעות הסדרה ואקדמיזציה של המקצוע.

בהקשר הרחב יותר אך הרלוונטי גם לעותר, חשוב להדגיש כי המשיבים מודעים "לבעיה" שבפניה מצויים עולים חדשים ממדינות מסוימות באירופה שבהן למדו לאורך השנים ועד לאחרונה את לימודי מקצועות הבריאות במסגרת לימודי דיפלומה/תעודה ולא כלימודים לתואר ראשון, כך שעולים אלו, כדוגמת העותר, שאינם באים במסגרת הוראות המעבר הקבועות בחוק, אינם זכאים על סמך השכלתם לגשת לבחינות הממשלתיות בתחום לצורך עיסוק בו, הגם שבחלק מהמקרים הם זכאים ורשאים לעסוק בתחום במדינה בה רכשו את השכלתם.

בניסיון לפתור "בעיה" זו אשר כיום החוק אינו מציע בעניינה כל דרך לטיפול מלבד השלמת השכלה זו לתואר ראשון אקדמי, עמלים המשיבים, בשיתוף עם אחרים, על תיקון לחוק אשר יאפשר לעולים חדשים ממדינות אירופה, שלמדו לימודים ברמה מספקת, כגון העותר, לקבל תעודה לעסוק בתחום בישראל בכפוף לעמידה בבחינה ובתנאים נוספים המפורטים בתיקון.

המשיבים סבורים כי הליכי תיקון החקיקה הנ"ל הינם בעלי משמעות כפולה לעניין שבנדון. תחילה הכרה בלימודי תעודה/דיפלומה (שהינם ברמה מספקת) כדוגמת לימודי העותר, תאפשר לפתור את בעייתם של אותם בעלי השכלה מהסוג הנדון מבלי לרוקן מתוכן ולהביא לביטול הלכה למעשה ממשמעותו של המושג "תואר אקדמי ראשון" כפי שנקבע בחוק ומתכליתו העיקרית שנועדה להביא להסדרה במקצוע על ידי הכרה בסוג ובסטנדרט מסוים בלבד של השכלה – והיא השכלה אקדמית במסגרת תואר ראשון. שנית, קיומם של הליכי חקיקה שנועדו לתקן את החוק כך שיהיה ניתן להכיר בהשכלה כאמור, היא הנותנת, כי במצב העכשווי, אי אפשר על פי הוראות החוק הברורות לקבל בקשות, כדוגמת בקשתו של העותר.

בניגוד לנטען בעתירה, עמדתו של המשיב בכל הנוגע ליוצאי מדינות שונות מאירופה בעלי השכלה ותעודות מסוג "דיפלום", לא נוצרה יש מאין, אלא מתבססת על ידיעתו המקצועית רבת השנים והתייעצויות רחבות היקף שערך לאורך זמן ממושך הן עם גורמים רלוונטיים בישראל והן מחוץ לה, מהן עולה כי התעודות שהוענקו באירופה טרם יישום "הסכם בולוניה" עליו נפרט בהמשך, אינם תארים אקדמיים ראשוניים כמשמעותם בחוק כי אם תעודות/דיפלומות.

על כן, המשיבים יטענו שהחלטות שניתנו בעניינו של העותר ניתנו כדין, בהתאם לחוק, בסמכות, ומדובר בהחלטות שהינן ראויות, סבירות, מידתיות ומנומקות כדבעי, ומקורם בשיקולים מקצועיים ועניינים בלבד. כן יטען כי החלטות אלו התקבלו לאחר קיומו של הליך תקין וראוי, ולא נפל בהן כל פגם ובוודאי שלא פגם היורד לשורשן, ובכל מקרה מצויות בטבורו של מתחם הסבירות – הכל כמפורט להלן – דבר דבור על אופניו.

ב. העובדות הצריכות לעניין

1. העותר בעל תעודת "Dilpomado en Logopedia" (דיפלומה בחקר ליקויי דיבור) מאוני' מלגה שבספרד (שנת סיום הלימודים 2004) הגיש למשיב 2 (להלן: "**המשיב**" ו/או "**המנהל**") במהלך חודש אפריל לשנת 2013 בקשה להיבחן בבחינה הממשלתית בקלינאות תקשורת לצורך קבלת תעודה לעיסוק בתחום.

2. ביום 5.5.13 השיבה סגניתו של המנהל, הגב' נטליה זליגר, לעותר, כי לאחר בחינת התעודה שבידו לא ניתן לאפשר לו לגשת לבחינה הממשלתית שכן הוא אינו בעל תואר אקדמי בקלינאות תקשורת (צורף כנספח ד' לכתב העתירה).

3. ביום 22.5.13 פנה העותר למשיב בכתב וביקש לבחון את עניינו בשנית (צורף כנספח ה' לכתב העתירה).

4. ביום 3.9.13 פנתה הגב' זליגר באמצעות דואר אלקטרוני לאוני' מלגה בשאילתא בנוגע להשכלתו של העותר, וביום 16.9.13 השיב לה הדיקן לפקולטה לפסיכולוגיה באוני' כי במדינת ספרד תעודת דיפלומה בלימודי קלינאות תקשורת (Logopedia) היא תואר (degree) שניתן על ידי האוני' המאפשר את העיסוק בתחום באותה מדינה (צורף כנספח י"ז לכתב העתירה).

5. ביום 17.9.13 ובמענה לתשובה זו, התבקש דיקן הפקולטה להבהיר האם התעודה שבידי העותר וההשכלה שרכש הינם תואר ראשון בוגר בתחום (B.A. degree) או שמדובר בלימודי תעודה (Diploma Degree) מטעם האונ' שאינם תואר בוגר בתחום. לפניה זו השיב דיקן הפקולטה ביום 18.9.13 בהסבירו כי התעודה שבידי העותר מהווה תואר רשמי שניתן על ידי האונ' לצורכי מטרות מקצועיות של עיסוק בתחום בספרד. עוד הובהר כי בטרם יישום הסכמי בולוניה מבנה הלימודים באוניברסיטאות בספרד הורכב מלימודי דיפלומה (Diplomado), לימודי Licenciado (בתרגום ממילון Oxford ו – Webster : " graduate, university graduate, arts graduate, bachelor of arts (b.a.)" – הערה שלי ר.ע.) ולימודי Doctor. לאחר יישום הסכם בולוניה הלימודים בצורה זו הפסיקו והמבנה השתנה ללימודי B.A. הקרואים Grado, מאסטר ודוקטורט (PhD), **כאשר הלימודים בקלינאות תקשורת לדיפלומה הופסקו והוחלפו בלימודים לתואר B.A.** (צורף כנספח י"ז לכתב העתירה).

6. בעקבות זאת, ביום 22.10.13 ובמענה לפניית העותר מיום 22.5.13, השיבה הגב' זליגר בכתב לעותר, כי מפניה שנעשתה לאונ' מלגה עולה כי השכלתו אינה עולה לכדי תואר אקדמי ראשון בתחום אלא שמדובר בלימודי תעודה המאפשרים לעסוק במקצוע בספרד ולכן ההחלטה בעניינו עומדת (העתק צורף כנספח ו' לכתב העתירה).

7. ביום 18.11.13 התקבלה פנייה נוספת בכתב בעניינו של העותר וזאת מטעם באי כוחו, במסגרתה התבקש לשוב ולבחון את עניינו של העותר (העתק צורף כנספח ז' לכתב העתירה).

8. ביום 1.12.13 פנתה שוב הגב' זליגר לדיקן הפקולטה הנ"ל. בפנייתה, התבקש הדיקן להבהיר שוב את משמעות התעודה שבידי העותר, וזאת בשים לב לכך שסיים את לימודי הדיפלומה בשנת 2004 וכן בשים לב לעובדה שעל פי המידע המוצג באתר של אונ' מלגה שבספרד הלימודים לתואר בוגר (B.A/) בקלינאות תקשורת, בשונה מלימודי דיפלומה, החלו רק בשנת 2010 (צורף כנספח י"ז לכתב העתירה).

9. ביום 2.12.13 ובמענה לפנייה נוספת מטעם ב"כ העותר, השיבה לו הגב' זליגר (באמצעות דואר אלקטרוני), כי עניינו של העותר נמצא בטיפול וטרם ניתן מענה לפנייה נוספת שערך המשיב לאונ' מלגה באשר לתעודה שבידו, ולכשיתקבל מענה כאמור תימסר בהתאם לעותר תשובה (העתק צורף כנספח ח' לעתירה).

10. ביום 5.12.13 התקבלה פנייה נוספת בכתב מטעם ב"כ העותר בה נטען כי הגם שעד לשנים 2009 – 2010 לא ניתנו תארים אקדמיים בספרד כדוגמת תואר בוגר (B.A.) או תואר מוסמך (M.A.), דבר שהחל לקרות רק לאחר כניסתו לתוקף של הסכם בולוניה בספרד, התעודה שבידי העותר היא למעשה תואר בוגר לכל דבר ועניין למרות שבתקופה שסיים את לימודיו היא לא כונתה כך (העתק צורף כנספח ט לכתב העתירה).

11. ביום 17.12.13 התקבלה בדואר אלקטרוני תשובתו של דיקן הפקולטה הנ"ל לפנייתה של הגב' זליגר מיום 1.12.13. תחילה הבהיר הדיקן כי בטרם יישום הסכם בולוניה בספרד מעולם לא נעשה שימוש בתואר B.A. , ואף השימוש שנעשה בתואר "Master", נעשה בצורה בלתי רשמית. כמו כן, הוסיף הדיקן כי אכן לפני שנת 2010 הלימודים בספרד לקלינאות תקשורת היו לימודי דיפלומה בלבד ורק החל משנת 2010 השתנו והפכו הלימודים באונ' ללימודים לתואר ראשון. לבסוף הבהיר הדיקן כי הגם שיישום הסכמי בולוניה הביא לשינוי נרחב בשיטת הלימודים במוסדות להשכלה גבוהה בספרד וזאת מבחינת סוג התארים, שמותיהם ותוכנם, מבחינה מעשית בעלי תעודת דיפלומה בלימודי קלינאות תקשורת, כדוגמת העותר, זכאים לעסוק בתחום בספרד באותה מתכונת בדיוק כמו בעלי תואר ראשון שהחלו ללמוד בשנת 2010 (צורף כנספח י"ז לכתב העתירה).

12. ביום 2.1.13 פנתה שוב הגב' זליגר לדיקן הפקולטה הנ"ל. בפנייתה התבקש הדיקן להבהיר האם בעלי תעודת דיפלומה, כדוגמת העותר, יכולים כיום להשלים לימודים ולרכוש תואר B.A. במקצוע על סמך השכלתם ותעודת הדיפלומה שבידם, וכן האם הם יכולים על סמך לימודי הדיפלומה להתקבל ללימודי תואר שני בתחום (צורף כנספח י"ז לכתב העתירה).

13. ביום 8.1.14 התקבלה תשובתו של דיקן הפקולטה, לפיה בעלי תעודת דיפלומה בקלינאות תקשורת לא יכולים להמשיך ללימודי B.A. בתחום, היות ומדובר בתארים שונים הגם שקיימת שקילות **מקצועית** מבחינת אפשרות העיסוק (צורף כנספח י"ז לכתב העתירה).

14. בד בבד, ביום 15.1.14 התקבלה פנייה נוספת בכתב מטעם ב"כ העותר בעניין שבנדון (העתק צורף כנספח י' לכתב העתירה).

15. ביום 26.1.14 נשלחה לב"כ העותר בכתב החלטת המשיב המסרבת שוב את בקשתו. במכתב צוין כי מבירור נוסף שנערך מול דיקן החוג באונ' בה למד העותר עולה בבירור כי התואר שבידו אינו תואר ראשון בלימודי קלינאות תקשורת אלא לימודי תואר לצורך קבלת תעודה/דיפלומה (צורך כנספח יא לכתב העתירה).

16. ביום 2.2.14 וביום 20.3.14 התקבלו אצל המשיב פניות מטעם ב"כ העותר בבקשה לקבלת העתק מההתכתבויות שהתקיימו מול אונ' מלגה.

17. ביום 24.3.14 הופנה ב"כ העותר לאתר האינטרנט של האונ' שם מפורסם מידע זהה לזה שנמסר על ידי הדיקן בנוגע ללימודי העותר. כמו כן, ועל מנת לברר באופן וודאי את טיבו ומהלך לימודיו של העותר הודיע המשיב על כוונתו לזמנו לדיון בפני הוועדה המייעצת. לבסוף, נמסר וצוין כי בימים אלו משרד הבריאות בוחן אפשרות לתיקון החוק כך שיהיה ניתן להכיר בלימודי תעודה כשל העותר בתנאים מסוימים (העתק צורף כנספח יד לכתב העתירה).

18. ביום 7.4.14 נשלח לב"כ העותר זימון להופיע בפני הוועדה המייעצת ליום 7.5.14.

19. ביום 7.5.14 הופיע העותר בפני הועדה המייעצת וזאת בליווי בא כוחו. במסגרת הדיון נשאל העותר שאלות שונות בנוגע ללימודיו על ידי חברות הוועדה. כמו כן מסר העותר פירוט לגבי מקומות עבודה שונים בהם עבד בתחום בספרד וציין כי מאז שעלה לישראל הוא עובד בהתנדבות עם אוכלוסיה דוברת ספרדית אולם הוא אינו מציג את עצמו כקלינאי תקשורת. לבסוף הבהיר העותר כי במסגרת לימודיו לא למד את נושא הבליעה שכן היה מדובר בקורס בחירה, וכן כי לא ביצע עבודה מחקרית. לבסוף הוחלט כי על מנת להמשיך לבחון את תוכנית הלימודים של העותר יש צורך בקבלת סילבוס מתורגם לעברית (העתק מפרוטוקול הדיון צורף כנספח יח לכתב העתירה).

20. ביום 28.5.14, העבירה חברת הועדה המייעצת, קלינאית התקשרות הארצית, ד"ר אורלי הרצברג, למשיב את עמדת הועדה בנוגע ללימודי העותר. על פי עמדת הועדה, מבחינת תוכנית הלימודים והסילבוס של ההשכלה אותה רכש העותר, עולה כי היא כוללת את מרבית הקורסים הקליניים בתחום השפה והדיבור בלבד הנלמדים בארץ, ולא את תחום השמע שהינו חלק אינטגראלי מהלימודים לתואר ראשון בישראל. כמו כן, ציינה הועדה כי היקף ההתנסות הקלינית במסגרת הלימודים בסך של 350 שעות הינו פחות מההתנסות הנרכשת בישראל אולם ניתן להתחשב בכך שהעותר עבד בתחום בספרד במסגרות ציבוריות שונות בין השנים 2005 – 2011. לבסוף ציינה הועדה, כי במידה ואכן יתאפשר על פי החוק לגשת לבחינה הממשלתית על סמך לימוד תעודה, מה שאינו אפשרי כיום, אין מניעה כי העותר ייגש לבחינה אולם זאת בתחום השפה והדיבור בלבד (העתק צורך כנספח יט לכתב העתירה).

21. בהמשך לכך, ביום 1.6.14 הודיע המשיב לעותר בכתב על המלצת הוועדה המייעצת בעניינו. כן צוין בפני העותר כי הגם שבעת זו על פי המצב החוקי העכשווי אין באפשרותו לגשת לבחינה, משרד הבריאות מקדם הליך תיקון חקיקה לפיו יתאפשר לעולים חדשים שאינם בעלי תואר אך בעלי תעודה מארצות בהן לא היה ניתן ללמוד את המקצוע לתואר בזמניים הרלוונטיים לגשת לבחינה הממשלתית וזאת בכפוף לעמידה בתנאים מסוימים. יצוין כי במכתב זה הובהר בפני העותר כי לאור המלצת הוועדה בעניינו רק לאחר תיקון החוק יתאפשר לו לגשת למבחן הממשלתי (העתק צורף כנספח כ' לכתב העתירה).

22. ביום 9.6.14 התקבל מכתב נוסף מטעם ב"כ העותר בו נטען כי התעודה שבידי העותר היא זהה לתואר ראשון בתחום ולכן מתבקש המשיב לבחון מחדש את עמדתו (צורף כנספח כא לכתב העתירה).

23. ביום 22.6.14 נשלח לב"כ העותר מכתב תשובה לפיו לא ניתן לקבל את טענתו כי ההשכלה והתעודה שבידי העותר מהווים תואר ראשון בקלינאות תקשורת וכי אין מקום לשנות מהחלטת המשיב בעניינו (צורף כנספח כב לכתב העתירה).

24.מכאן נולדה העתירה דנן.

ג. המסגרת הנורמטיבית

ג.1. "תעודות הכרה" – משטר הרישוי הקודם

25.בעבר, העניק משרד הבריאות תעודות הכרה במעמד למספר מקצועות "פרה-רפואיים" (ביניהם קלינאות תקשורת) לפי קריטריונים שנקבעו במשרד הבריאות. במסגרת בג"ץ 2921/03 **קאופמן ואח' נ' ד"ר שנון ואח'** (ניתן ביום 29.4.04), ביטל בית המשפט העליון את הנוהל למתן תעודות הכרה במעמד במקצוע "טיפול ביצירה והבעה", בקובעו כי לא ניתן לפגוע בזכות העותרות שם לעסוק בטיפול בהבעה וביצירה מכוח הסדר שלא עוגן בחקיקה ראשית. בעקבות פסק דין קאופמן ופסיקה נוספת של בית המשפט העליון, הפסיק משרד הבריאות להעניק תעודות הכרה במעמד במקצועות בריאות.

26.בהמשך לכך ובהתאם לפסיקת בג"ץ, פעל המחוקק להסדרת מעמדם של העוסקים במקצועות הבריאות בחקיקה "**בכדי להבטיח רמה מקצועית הולמת של העוסקים בהם ולהגן על בריאות הציבור**" (מתוך הצעת החוק הפרטית של חה"כ א' טיבי ואח' משנת 2007).

ד.2. משטר הרישוי הנוכחי – חוק הסדרת העיסוק במקצועות רפואיים, תשס"ח-2008

27.משטר הרישוי במקצועות הבריאות נקבע בחוק הסדרת העיסוק במקצועות רפואיים, תשס"ח-2008. מטרתו של החוק, כפי שקבוע בסעיף 1 לו, הינה "**להסדיר את העיסוק במקצועות הבריאות כדי להבטיח רמה מקצועית הולמת של העוסקים בהם ולהגן על בריאות הציבור**" (ההדגשות אינן במקור). בשלב ראשון הוסדרו בחוק ארבעה מקצועות: ריפוי בעיסוק, פיזיותרפיה, קלינאות תקשורת ודיאטנות-תזונה.

28.עיון בהצעת החוק (שפורסמה בהצעות חוק 170, מיום י' באב התשס"ז (25 ביולי 2007), עמ' 276) מעלה, כי חקיקת החוק נבעה מן הצורך בהסדרת העיסוק במקצועות רפואיים, **במטרה להבטיח הגנה על הציבור ועל בריאותו ולהבטיח מתן טיפול רפואי מקצועי, הולם ואיכותי למי שזקוק לכך**. וכך נאמר בדברי ההסבר להצעת החוק:

> **"העיסוק ברוב מקצועות הבריאות טרם הוסדר בחקיקה. עד לפני כשנתיים נהג משרד הבריאות להסדיר מקצועות אלה בדרך מינהלית, באמצעות חוזרים של המנהל הכללי של משרד הבריאות (להלן – המנהל); כך, נקבעו בחוזרי המנהל דרישות השכלה והכשרה לגבי מקצועות כמו גנטיקה קלינית, ריפוי בעיסוק, קלינאות תקשורת וכירופרקטיקה. המנהל העניק לאדם שעמד בדרישות האמורות "תעודת הכרה במעמד" במקצוע הבריאות המסויים ...**
>
> **...**
>
> **מטרתה של הצעת החוק המתפרסמת בזה להסדיר בחקיקה את העיסוק במקצועות הבריאות, כדי להבטיח רמה מקצועית הולמת של העוסקים בהם ולהגן על בריאות הציבור ...**
>
> **מוצע לעגן בחקיקה את סמכותו של המנהל הכללי של משרד הבריאות לתת תעודות הכרה במקצועות הבריאות. מתן תעודות הכרה יאפשר לציבור המטופלים, וכן למעסיקים, לדעת כי כשירותו ורמת המקצועיות של מטפל**

<u>שהוא בעל תעודת הכרה, נבדקו ואושרו על ידי משרד הבריאות.</u>"
(ההדגשות מכאן ולהבא אינן במקור, אלא אם נאמר אחרת – ר.ע.)

29. יצוין, כי בנוסף למשטר הרישוי עצמו, נקבעו בחוק הסדרים שמטרתם שמירה על רמת המקצוע: הטלת דין משמעתי, בדיקת כשרות רפואית, וכד', החלים על בעלי התעודות. **הכל במטרה להבטיח, כי המבקש לקבל טיפול בתחום הרפואי הרלוונטי, יידע כי כשירותו ורמתו המקצועית של מי שקיבל תעודה נבדקו ואושרו על ידי משרד הבריאות**.

30. יודגש, כפי שאף הובהר בדברי ההסבר, כי החוק "**לא אוסר על מי שאינו בעל תעודת הכרה לעסוק במקצוע הבריאות, אולם הוא מטיל כמה מגבלות על העיסוק במקצוע**" (שם, בעמ' 282). כך, לבעלי תעודה ייוחד השימוש בתואר המקצוע (סעיף 4 לחוק), ביצוע פעולות ייחודיות (סעיף 5 לחוק) והעסקה במקומות מסויימים (סעיף 7 לחוק).

31. החוק קובע, בסעיף 8 לו, את התנאים המצטברים הנדרשים לצורך זכאות לקבלת תעודה במקצוע הבריאות. בין היתר נקבע, כי לעניין השכלה, הכשרה מעשית ועמידה בבחינות, על המבקש תעודה כאמור לעמוד בתנאי הכשירות המפורטים בתוספת הראשונה לחוק.

32. התוספת הראשונה לחוק קובעת, בנוגע למקצוע הטיפול בהפרעות בתקשורת, הוא הרלוונטי לענייננו, כי נדרש, בין היתר, **<u>תואר אקדמאי בהפרעות בתקשורת והכשרה מעשית לתקופה שנקבעה על ידי המנהל</u>**.

33. **<u>ויודגש</u>**, לעניין קלינאי בתקשורת לפי פרט 3 לתוספת הראשונה לחוק, לא די ב"כל תואר" וגם לא כל "תואר אקדמי" אלא <u>לתואר</u> <u>אקדמי</u> <u>ראשון</u> דווקא. וכך בלשון התוספת לחוק:

טיפול בהפרעות קלינאי בתקשורת	(1) <u>תואר אקדמי ראשון בהפרעות בתקשורת</u>;	תעודת
	(2) הכשרה מעשית במשך תקופה שנקבעה בתקנות;	תקשורת
	(3) עמידה בבחינות שקבע המנהל.	

34. בהקשר זה נפנה גם לסעיף 2 לחוק שם מוגדר "תואר אקדמי" כלהלן:

"'<u>תואר אקדמי</u>' – כל אחד מאלה:
(1) תואר אקדמי מוכר כמשמעותו בחוק המועצה להשכלה גבוהה שניתן על ידי מוסד מוכר להשכלה גבוהה בישראל, וכן תואר שהוכר על ידי המועצה להשכלה גבוהה לפי סעיף 28א לאותו חוק;
(2) <u>תואר אקדמי שניתן על ידי מוסד להשכלה גבוהה בחוץ לארץ, והמנהל הכיר בו בהתאם להוראות סעיף 11(א)</u>; לעניין זה, "מוסד להשכלה גבוהה בחוץ לארץ" – לרבות מוסד בישראל שהוא שלוחה או סניף של מוסד להשכלה גבוהה הפועל מחוץ לישראל, וניתן לו רישיון כמשמעותו בסעיף 25ג לחוק המועצה להשכלה גבוהה;"

35. כמו כן, נפנה לסעיף 11(א) לחוק, שכותרתו "הכרה בתארים" הקובע כי:

> **"11. (א) <u>תואר אקדמי</u> שניתן על ידי מוסד להשכלה גבוהה בחוץ לארץ יוכר לעניין חוק זה, אם אותו מוסד מוכר כמוסד להשכלה גבוהה על פי הדין החל באותה מדינה, <u>והמנהל הכיר באותו מוסד, בתואר שניתן על ידי המוסד ובמכלול לימודיו של המבקש לתואר</u>.**
> **(ב) בהחלטה לפי סעיף קטן (א) ישקול המנהל, בין השאר, את רמת הלימודים, את תכניות הלימודים, את היקף הלימודים <u>לתואר</u> ואת משך הלימודים <u>לתואר</u> במוסד להשכלה גבוהה בחוץ לארץ, בהשוואה לרמת הלימודים, לתכנית הלימודים, להיקף הלימודים לתואר ולמשך הלימודים לתואר אקדמי מוכר הנהוגים במוסד מוכר להשכלה גבוהה בישראל; בהחלטה כאמור רשאי המנהל להיוועץ בוועדה המייעצת.**
> **(ג) המנהל, לאחר התייעצות עם הוועדה המייעצת, רשאי לדרוש מהמבקש להשלים את לימודיו במוסד מוכר להשכלה גבוהה, להשלים הכשרה מעשית או לעמוד בבחינות שקבע, כתנאי להכרה בלימודיו לפי סעיף קטן (א)."**

36. עוד יש להפנות לסעיף 48 לחוק המאפשר למנהל להעניק תעודת קלינאי תקשורת רק באחד מתחומי העיסוק במקצוע, שפה ודיבור או שמיעה, שם גם קובע החוק כי תעודה כאמור ניתן להעניק רק בהסתמך על השכלה שהיא **<u>תואר אקדמי ראשון</u>** (או שני) בתחום. ובלשון הסעיף:

> **"המנהל רשאי להעניק למי שהוא <u>בעל תואר אקדמי ראשון</u> או שני בהפרעות שפה ודיבור או בהפרעות שמיעה <u>שניתן על ידי מוסד להשכלה גבוהה בחוץ לארץ</u>, והוכר על ידו בהתאם להוראות סעיף 11, תעודת קלינאי תקשורת המוגבלת לתחום הפרעות שפה ודיבור או לתחום הפרעות שמיעה, לפי העניין, ובלבד שמתקיימים בו התנאים הקבועים בסעיף 8, בשינויים אלה: בפרט 3 לתוספת הראשונה, בטור ב', בפסקה (1), במקום "תואר אקדמי ראשון בהפרעות בתקשורת" יקראו "תואר אקדמי ראשון או שני בהפרעות שפה ודיבור" או "תואר אקדמי ראשון או שני בהפרעות שמיעה", לפי העניין; בתעודה כאמור יקבע המנהל את הפעולות הייחודיות שבהן רשאי בעל התעודה לעסוק."**

37. כמו כן, יצוין כי בתיקון מיום 24.3.11 התווסף לסעיף 11 הנ"ל לחוק סעיף קטן (ב1), שענייננו מקרה בו לא קיים בתחום תואר אקדמי מוכר בישראל. כיוון שבישראל קיים תואר אקדמי בקלינאות תקשורת, נוסח הסעיף אינו רלוונטי לענייננו.

38. להשלמת התמונה יצוין כי על פי החוק הוקמה "וועדה מייעצת", המונה חמישה חברים שתפקידה לייעץ לשר ולמנהל בעניינים שונים הנוגעים להפעלת החוק ויישומו. נרחיב ונפרט כי הרכב חברי הוועדה נקבע בחוק וכולל עובד מדינה שהוא בעל תעודה במקצוע הבריאות, שני חברי סגל אקדמי במוסד מוכר להשכלה גבוהה שתחום התמחותם במקצוע הבריאות ושני בעלי תעודות במקצוע הבריאות שהם גם נציגי הארגון המקצועי הרלוונטי.

<u>ד. נקודות האיזון הראויה לבחינת עניינו של העותר</u>

39. ביום 14.5.12 ניתן פסק דינו של בית המשפט הנכבד דנן (כב' השופט ד"ר י' מרזל) בעת"מ 36091-05-11 **שריד נ' מדינת ישראל – משרד הבריאות אגף הרישוי למקצועות רפואיים** (להלן: "**פרשת שריד**"), המורה על דחיית העתירה של העותרת שריד וזאת משלא הצליחה להראות עמידה בתנאי הותק המקצועי הקבועים בהוראות המעבר בסעיף 58 (ה) לחוק.

40. במסגרת פסק דינו אבחן בית המשפט הנכבד כי ביסודו של החוק שתי תכליות מרכזיות, אחת ספציפית והשנייה כללית. הראשונה, עניינה ומטרתה להבטיח רמה מקצועית והולמת של העוסקים בתחום ולהגן על בריאות הציבור, בעוד השנייה עניינה ומטרתה פגיעה מידתית בחופש העיסוק של עוסקים ותיקים בתחום ערב כניסתו לתוקף של ההסדר החדש שביקש החוק לבצע.

41. כך באיזון התכליות הנ"ל קבע בית המשפט הנכבד ביחס להוראת המעבר הקבועה בסעיף 58 (ה) לחוק כדלקמן (בלשונו בסעיף 49 לפסק הדין) – "**יש לראות בהוראת סעיף 58 (ה) לחוק כהוראה שיש לה תכלית סופית מרכזית של הגנה על אותם עוסקים "ותיקים" שצברו תקופת עיסוק מעשי משמעותית קודם לתחילת החוק.** על אותם עוסקים, שיש להם את ותק העיסוק הניכר האמור, באה להגן הוראת סעיף 58 (ה) לחוק, תוך שהיא קובעת תנאים ומגבלות שעל פיה יוכלו אותם עוסקים לקבל תעודה...".

42. על פניו דברים אלו אינם רלוונטיים לענייננו, שכן העותר אינו נכלל בגדר הוראות המעבר שבחוק, ובקשתו למשיב הוגשה מכוח ההסדר הרגיל שקיים בחוק – **דבר שאינו מצוי במחלוקת.** עם זאת, בהחלט יש בדבר בכדי להשפיע על נקודת האיזון הראויה לפיה יש לבחון את עניינו של העותר.

43. למעשה אין כל חולק כי בעניינו של העותר, כלל לא מתקיימת התכלית הכללית של פגיעה מידתית בעוסקים ותיקים שעסקו בתחום ערב כניסתו לתוקף של החוק, והגם שיש בעצם חקיקתו של החוק פגיעה כללית בחופש העיסוק, הרי שבמובן זה גילה המחוקק דעתו, ופגיעה זה נסבה לאחור אל מול התכלית הספציפית של החוק – הבטחת רמה מקצועית הולמות של העוסקים בתחום, בין היתר, באמצעות קביעת סטנדרט אקדמי ברור והגנה על בריאות הציבור. לתכלית זו יש לתת מעמד בכורה עת נבחן עניינו של העותר.

44. בטרם נעבור לגופם של דברים יצוין כי ביום 29.10.13 ובמסגרת הליך עע"מ 4722/12 **שריד נ' משרד הבריאות** (פורסם בנבו), דחה בית המשפט העליון את הערעור שהגישה העותרת שריד כנגד פסק דינו של בית המשפט הנכבד דנן בעניינה, וזאת תוך שנקבע בחוות דעתו של כב' השופט ג'ובראן אליה הצטרפו בהסכמה יתר חברי המותב הנכבדים, כלהלן:

> **"26. כידוע, הנטל המרכזי לאיזון בין זכויות ואינטרסים מתנגשים מצוי לפתחה של הרשות המחוקקת, ומשישבה הרשות המחוקקת על המדוכה, וקבעה את האיזון הראוי**

לגישתה, לא בנקל יתערב בו בית המשפט (ראו בג"ץ 10662/04 חסן נ' המוסד לביטוח לאומי [פורסם בנבו] (28.2.2012), פסקה 3)...

ובהמשך:

"...משמע, לגישתי, אין המערערת נחשבת כעוסקת "ותיקה" שעל אינטרס ההסתמכות שלה בא החוק להגן רק בשל תקופת הלימודים, והיא אינה "קהל היעד" עליו רוצה החוק להגן. בתוך כך, ההכשרה במסגרת הלימודים, אף אם היא דומה באופיה לעיסוק לאחר הלימודים, אינה "מטה לחמו" של הלומד, כי אם רכיב אחד בתהליך לרכישת הכלים המקצועיים שיאפשרו את השתלבותו במקצוע."

45. אם כן, משדברים אלו נאמרו לגבי הגב' שריד, אשר למעשה נכללה במסגרת הוראת המעבר אולם לא התאפשר לה לגשת לבחינה הממשלתית המיוחדת רק מכיוון שלא הוכיחה עיסוק לאורך חמש שנים כנדרש בהוראות המעבר הקבועה בסעיף 58 (ה) לחוק, קל וחומר שהם יפים ורלוונטיים לעניינו של העותר דנן, אשר אינו נכלל במסגרת אותם מבקשי תעודה מכוח הוראות המעבר שנקבעו בחוק.

<u>ה. עמדת המשיבים – התעודה שבידי העותר אינה תואר אקדמי ראשון (בוגר) בקלינאות תקשורת</u>

46. כאמור לעיל, לצורך קבלת תעודה מכוח החוק למי שמחזיק בהשכלה מחו"ל, נדרש שהתואר/תעודה שבידו יוכר על ידי המנהל.

47. על פי הקבוע בחוק, הכרה בתואר מחו"ל מצריכה מספר תנאים:

א. התואר נלמד במוסד המוכר כמוסד להשכלה גבוהה לפי הדין באותה מדינה.

ב. המנהל מכיר באותו מוסד.

ג. המנהל מכיר בתואר האקדמי.

ד. המנהל מכיר במכלול הלימודים של מבקש ההכרה.

48. עוד נקבע בחוק, כי השיקולים אותם רשאי לשקול המנהל בטרם קבלת החלטה הם, בין השאר, **<u>רמת הלימודים</u>**, **<u>תכנית הלימודים</u>** **<u>ומשך הלימודים הכל בהשוואה לתכנית הלימודים, היקף לימודים ומשכם של לימודי תואר מקביל בישראל.</u>** עוד נקבע, כי המנהל רשאי להתייעץ עם הועדה המייעצת בעניין זה.

49. כלומר, אף אם מבקש תעודה מציג בפני המנהל תואר מחו"ל בשם הזהה לתואר הקיים בארץ, דבר שאינו מתקיים במקרה דנן, הרי שהכרה בתואר לצורך החוק נתון לשיקול דעת המנהל, בכפוף לבדיקה והשוואת אותו תואר לתואר הנלמד בישראל. הבדיקה דורשת לא רק הכרת המוסד והתואר אלא גם הכרה במכלול הלימודים של המבקש.

50. ויובהר, כפי שהוצג לעיל, לגבי קלינאות תקשורת נקבע בתוספת לחוק כי התואר האקדמי הרלוונטי הוא "**תואר אקדמי ראשון בקלינאות תקשורת**". יצוין כי ככל שהיה לכאורה קיים ספק בעניין, דבר המוכחש מכל וכל, הרי שלאחר שהועדה המייעצת התרשמה מהעותר ובחנה את השכלתו קבע האחרונה כי במידה והחוק יאפשר הכרה בלימודי תעודה, יהיה העותר זכאי להיבחן בבחינה הממשלתית רק בתחום השפה והדיבור. העותר מעולם לא השיג על קביעה זו לפיה השכלתו מתאימה לעיסוק רק בפן אחד בתחום העיסוק, בשונה מהשגותיו וטענותיו באשר לטיב ולאופי התעודה שבידו. דהיינו, כך או כך – הסעיף הרלוונטי לעניינו של העותר הוא סעיף 48 לחוק אשר קובע באופן מפורש כי תעודת עיסוק במקצוע רק באחד מתחומיו, ובמקרה זה שפה ודיבור, ניתן להעניק רק בהסתמך על **תואר אקדמי ראשון בקלינאות תקשורת.**

51. אמנם, כפי שיוסבר להלן, ברחבי העולם נלמדים לימודי קלינאות התקשורת בשיטות שונות למשל, במסגרת לימודי תואר לחינוך מיוחד, או כמו במקרה דנן במסגרת לימודי תעודה/דיפלומה, אולם פשיטא שאין משמעות הדבר כי ההשכלה שכזו אשר נרכשה בחו"ל מהווה **תואר ראשון בקלינאות תקשורת**, ואכן הן על פי המידע שהתקבל מהאוני' בה למד העותר והן על פי ידיעתו המקצועית של המשיב, השכלתו של העותר אינה מהווה תואר אקדמי ראשון בקלינאות תקשורת.

52. למעשה, אין ספק ומעולם לא היה ספק אמיתי למשיבים כי העותר אינו מחזיק בתואר ראשון בקלינאות תקשורת כנדרש בחוק.

53. **מסיבה זו** צוין בפני העותר ובאי כוחו, כי משחלפה התקופה שבה היו בתוקף הוראות המעבר הקבועות בחוק, לא ניתן במצב הנוכחי כיום להכיר בהשכלתו לצורך קבלת תעודת עיסוק בתחום. ודוק: על פי סעיף 58 (ה) להוראת המעבר הקבועה בחוק, בהצטבר מספר תנאים כמפורט בסעיף, רשאי היה המנהל להכיר גם במבקשי תעודה בעלי "השכלה מתאימה" שהייתה להנחת דעתו המקצועית של המנהל. כך למעשה סעיף זה היווה חריג לדרישת ההשכלה הפורמאלית והנוקשה שקבע המחוקק במסגרת החוק כתנאי לעיסוק במקצוע, ונקבעה בו דרישה "מרוככת" להוכחת השכלה וזאת על מנת להציע הסדר הולם ומידתי לכל אותם עוסקים ותיקים בישראל שנפגעו כתוצאה מהליך ההסדרה שקבע החוק. עם זאת, כאמור תוקפו של סעיף זה פג ואינו חל בעניינו של העותר. הגם שהדבר מוסכם על הצדדים, דהיינו שלסעיף זה אין תוקף בהקשר של העותר, למעשה בעתירה דנן מבקש העותר לחתור תחת מטרתו ותכליתו של החוק, על ידי חזרה למצב ששרר ערב חקיקתו וכניסתו לתוקף, כך שיהיה ניתן ליתן רישיון לעסוק בתחום גם למי שאין בידו תואר ראשון אקדמי בתחום. **ברור ונהיר כי אל לבית המשפט ליתן יד לדבר.**

54. כאמור לעיל, הקביעה לפיה אין בידו של העותר תואר אקדמי ראשון בקלינאות תקשורת כנדרש בחוק, מתבססת על שני אדנים מרכזיים. הראשון, המידע הברור והחד משמעי שהתקבל מהאוני' בה למד העותר, ולפיו אין כל ספק שהעותר אינו מחזיק בידו תואר ראשון כאמור. השני, ידיעתו רבת השנים והמקצועית של המשיב כי במדינות מסוימות באירופה, וספרד ביניהן, חלק ניכר ממקצועות הבריאות, לרבות קלינאות תקשורת, לא נלמדו במסגרת לימודי תואר אקדמי ראשון. כפי שיוצג להלן, שני אדנים אלו עומדים יציב.

55. כפי שהוצג בפרק העובדתי במסגרת פנייה שנעשתה לאוני' בה למד העותר עלה באופן מובהק כי הדיפלומה שבידו אינה תואר בוגר בקלינאות תקשורת. מפנייה זו התברר באופן חד משמעי כי בעת שלמד העותר ניתן היה ללמוד בספרד רק לדיפלומה ולא לתואר ראשון לפי מערכת ההשכלה הגבוהה שהייתה נהוגה באותה עת, אולם דיפלומה זו אינה תואר ראשון במקצוע שאותו ניתן היה ללמוד רק החל משנת 2010.

56.וכך נאמר במענה שניתן על ידי הדיקן הנ"ל :

issued in the name of H.M. the King. And not a "Diploma Degree from the University".

The structure of the official University studies in Spain was (before Bolonia agreements): Diplomado, Licenciado and Doctor. **This structure, after Bolonia agreements, is becoming:**

Grado (Bachelor), Master and Doctor (PhD).

Grado (Bachelor in Speech Therapy) is, consequently, replacing "Diplomado en Logopedia".

ועוד :

"Firstly, **the term "Bachelor" was never used in our country before Bolonia Agreement and the implementation of the European space for higher education**. Even more, the term "Master" was only used (till Bolonia Agreement) as an unofficial word. **As you rightly say, from 2010 our Speech degree is "Graduado**", but before 2010 our Speech degree was "Diplomado".

ובנוסף :

So, many things change after the implementation of European space for higher education -Bolonia Agreement- (plans, names, some contents). But not the official utility of the previous degrees, id est, **Mr. Benhamu Sultan (being "Diplomado") is entitled to act, to work, etc. as an Speech Therapy professional with the same rights and in the same conditions than a "Graduado"**. Both degrees are official and legally available, both degrees recognize the same professional efficiency and are issued in the name of the King (**I insist in this point because the University diplomas -that you mentioned in a previous mail- are issued by the University president -"Rector"- but not in the name of the King**).

On the other hand, Spanish law regulating health professions (Law 44/2003, dated 2013/11/22, Official Bulletin of the State, Kingdom of Spain, link http://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2003-21340) makes mention of the degree "Diplomado en Logopedia" (art. 2.2.B, art. 7), **which enables these "Diplomados en Logopedia" to act as health professionals**. When Mr. Benhamu obtained his degree, this law was already in force.

דהיינו, תחילה הובהר כי הדיפלומה, בדומה למצב בצרפת ובגרמניה, היא תעודת מדינה ולא תואר אוניברסיטאי. תואר מדינתי מקצועי זה אכן מאפשר בספרד לעסוק בלי הגבלה במקצוע אך מובהר בתשובה כי רק לאחר הסכם בולוניה הלימודים בתחום הפכו ושונו ללימוד תואר ראשון בתחום. הדיקן הנ"ל אף הדגיש כי עד שנת 2010 לא היו בכלל בספרד תארי בוגר. בהקשר זה הדגיש הדיקן כי הרבה השתנה במערכת ההשכלה הגבוהה מאז הסכם בולוניה, שם התואר, התכנים של התואר, תוכניות התואר וכיוצב'. הדבר שלא השתנה זו האפשרות העותר לעסוק במקצוע בספרד תחת הדיפלומה שקיבל. **יובהר כי על נקודה זו אין חולק** וכפי שיוצג בהמשך, הגם שאין בדבר בכדי לסייע לעותר מבחינת המצב החוקי העכשווי, האפשרות לעסוק במקצוע תחת רישיון במדינה ממנה הגיע בעל הדיפלומה, היא תנאי בתיקון החוק לשם קבלת האפשרות להיבחן ולקבל תעודה.

57. משמעות הדבר כי בדומה לרפורמה שהייתה בישראל במקצוע, עוסקים ותיקים בעלי תעודות הכרה במעמד ובעלי תארים שונים שעמדו בתנאי הוראות המעבר שנקבעו בחוק רשאים היום לעבוד בישראל תחת "רישיון". עם זאת, פשיטא שאין משמעות הדבר שתעודת הכרה במעמד היא בעצמה תואר ראשון במקצוע. כך לדוגמא התעודות שחולקו בעבר ע"י האוניברסיטאות והמכללות בישראל לפני שנלמדו בישראל תארים ראשוניים, אינם תואר ראשון. אותו דבר לגבי תעודות המעידות על סיום לימודים שאפשרו בעבר לעסוק במקצוע. מצב זה זהה למצב שהיה קיים במדינת בספרד ובמדינות אחרות באירופה בעבר. **הדיפלומות מעידות על סיום לימודים באוניברסיטה ומאפשרות עיסוק תחת רישיון בספרד אך הן בעצמן אינן תואר ראשון.**

58. מכאן נעבור להסכם בלוניה ולמשמעותו בעניינו של העותר. כאמור, בעבר בחלק ממדינות אירופה לא הייתה קיימת מערכת של תארים ראשונים ושניים כפי שהיא קיימת בישראל ובארה"ב. בחלק מהמדינות, כמו בצרפת, גרמניה וגם ספרד, מקצועות הבריאות נלמדו באופן מסורתי שלא לתואר אקדמי ראשון או שני.

59. עם זאת, במסגרת הסכם בולוניה הוחלט לבנות מחדש את הלימודים האוניברסיטאיים באותן ארצות ולהקים מערכת אירופית להערכת תארים וקורסים אקדמיים.
(European Credit Transfer System)

60. מטרתו המרכזית של תהליך בולוניה הייתה יצירתו של מרחב מאוחד של השכלה גבוהה, המבוסס על שיתוף פעולה בין-מדינתי. בין יתר המטרות המשנה של הסכם, שתי מטרות חשובות והן יצירת מערכת תארים ברת השוואה, אשר תעודד תחרותיות והעסקה והאחדת רמות הלימודים: תואר ראשון של 3 שנים לפחות ותארים מתקדמים (Graduate), הכוללים את המאסטר והדוקטורט, כהכשרה לשוק העבודה האירופי (Employability).

61. במסגרת שינוי זה החל בשנת 2005 תהליך איחוד מסגרות הכשרה הקרוי Overarching framework of qualifications of the EHE (להלן: QF-EHEA). **תהליך זה יצר מערכת אחידה של 3 מעגלים: תואר ראשון (bachelor), תואר שני (master's) ודוקטורט (doctorate) (בדומה לשיטה הנהוגה בישראל).** מסגרת זו יוצרת אחידות בידע, בהבנה, ביכולות ובכישורי הסטודנטים, וממוקדת בתוצאות ובהישגים. בשנת 2007 הוצגה מסגרת ההכשרות הבינלאומית, המנחה את המדינות בביצוע השינויים המבניים הדרושים כאשר עד שנת 2010 עתידה הייתה כל אחת מהמדינות להשלים את המסגרת הלאומית הפרטנית שלה לעמידה ביעדים של ההסכם.

62. מטבע הדברים מטרה נוספת שהושגה באמצעות הסכם בולוניה היא האפשרות להבטחת האיכות של התארים הנלמדים באוניברסיטאות. כיום בקרת איכות זו נעשית בהתאם ל- European Standards and Guidelines [1] (להלן: ESG). בשנת 2008 הוקם ה- European Quality Assurance Register for Higher Education (להלן: EQAR) שמטרתו היא לנהל את הארגונים החברים, להגדיל את השקיפות ואת האמון בתהליך, לקדם מדיניות ולהוציא לפועל את מטרותיו.

---

[1] השם המלא: The Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area.

63.אם כן, יובהר כי בניגוד לרושם המצטייר מהעתירה, התוכנית שלמד העותר לקבלת תעודת "diplomado" אינה אותה התוכנית לתואר אקדמי ראשון הנהוגה היום לשם קבלת תואר אקדמי ראשון בספרד.

64.יצוין כי גם מעיון בסילבוס לימודיו של העותר עולה כי כל אותם קורסים המאפיינים תואר אקדמי מלימודי תעודה לא נלמדו. כך העותר לא למד סטטיסטיקה, שיטות מחקר, קריאה ביקורתית ועוד. גם בדיון בפני הוועדה המייעצת כאשר נשאל על כך, השיב העותר כי לא ביצע עבודה מחקרית כלשהי במהלך לימודיו.

65. בנוסף אף אוניברסיטת מלגה עצמה פרסמה טבלת השוואה בין הלימודים לדיפלומדו שאותה העניקה בעבר לבין הלימודים לתואר האקדמי הראשון הנלמד כיום. מטבלה זו עולה במפורש כי בלימודי התעודה לא נלמדו קורסים בסטטיסטיקה ושיטות מחקר, המופיעים בתואר האקדמי הראשון. להלן לקישור לאתר האונ' :

http://www.uma.es/media/files/Cuadro_de_adaptaciones_de_Graduado_en_Logopedia.pdf

העתק מטבלת ההשוואה מצ"ב ומוסמן 1.

66.זאת ועוד, הדברים האמורים עולים גם מדו"ח האיחוד האירופי שהתפרסם בשנת 2010 בנושא "National system overviews on education systems in Europe and ongoing reforms"|, שם צוין כלהלן :

"The adaptation process of the Spanish university system to the European Higher Education Area (EHEA) has led to the establishment of a new legal framework, which provides the new structure for university provision, now organised into three cycles: Bachelor's, including a minimum of 240 credits, Master's, including between 60 and 120 credits, and Doctorate's.
The new structure of university studies will have to be fully implemented by the 2010/11 academic year. After this date, universities will not be allowed to offer new places for the first year of the former Diplomado…"

ראה בעמ' 189 לקישור שלהלן -

http://www.uv.es/atlantis2011/2011_2012/Eurydice%20Spanish%20Education%20System.pdf

67.כמו כן, גם מאתר האינטרנט של אוניברסיטת מלגה עולה במפורש כי התוכנית **לתואר אקדמי ראשון** נלמדת באוניברסיטה הזו רק החל משנת 2010. להלן העתק מצילום עמוד האתר :

68.כך גם לפי אתר האינטרנט של האוניברסיטה מעבר לשינוי בקורסים עצמם ישנו הבדל גם במספר השעות הלימוד בדיפלומה לתואר- בעוד בדיפלומה נדרשו 206 נקודות לימוד, במסגרת לימודי התואר נדרשות 240 נקודות.

העתק ממידע מאתר האוניברסיטה מצ"ב ומסומן 2.

69. כאמור לעיל, המנהל הינו הגוף שהוסמך על פי החוק ליתן תעודות לעיסוק בתחום קלינאות התקשורת בישראל. בהקשר זה יצוין כי למעשה עניינו של העותר, אינו ייחודי לו ומוכר למשרד הבריאות ולמנהל בפרט, מבחינה זו שלא רק במדינת ספרד, אלא גם במדינת גרמניה, כמו גם במדינת צרפת, עד לאחרונה נלמדו מקצועות פרא רפואיים שלא כתארים אקדמאים אלא כלימודי תעודה בלבד.

70.כך נציין כי ביום 25.4.13 התקיימה שיחת "video conference" בין נציגי משרד הבריאות בישראל (בין היתר) לבין נציגי משרד הבריאות בצרפת (בין היתר), ומשיחה זה חודד שוב כי הלימודים בצרפת במקצועות הפרא רפואיים הם לימודי תעודה ולא לימודי תואר אקדמי. וכך נכתב בסיכום ישיבה זו : "**התארים במקצועות הפרא רפואיים בצרפת אינם חלק ממערך התארים ראשון ושני, אלא מוגדרים כ"תעודות מדינה". רשויות צרפת ביצעו רפורמה בתעודות אלו על מנת לשלבן במערכת התארים ראשון עד שלישי המקובלת כיום באירופה...**".

העתק מסיכום ועידת וידאו מיום 25.4.13 מצ"ב ומסומן 3.

71.למעשה ועל פי הידע המקצועי הקיים אצל המשיבים, המצב בספרד דומה למצב בגרמניה ובצרפת, כך שלימודי המקצועות הפרא רפואיים נלמדו כלימודי תעודה ולא כתואר. בגרמניה למשל כבר יושמה הרפורמה שנקבעה במסגרת הסכמי בולוניה בתחום בשנת 2006, כך שמשנה זו ניתן כבר היה לרכוש השכלה במקצועות הפרא רפואיים במסגרת לימודי תואר אקדמי במקום לימודי תעודה. נוסיף ונציין בהקשר זה כי סוגיית בוגרי לימודים במקצועות פרא רפואיים בגרמניה אשר השלימו את לימודיהם לפני שנת 2006, הובאה גם בפני הועדה המייעצת, וזאת במסגרת בחינת בקשות שונות לקבלת תעודה לצורך עיסוק בתחום בטענה כי ההשכלה שנרכשה הינה תואר ראשון בתחום, והועדה המליצה שלא להכיר בלימודים מעין אלו כלימודי תואר אקדמי היות והם אינם כאלו.

72.**מצב דברים זה אינו שונה במאומה מעניינו של העותר.**

73.על כן, החלטת המנהל שלא לאפשר לעותר לגשת לבחינות הממשלתיות בתחום התקבלה בהתאם לשיקול דעתו המקצועי ובהתחשב בהחלטות אחרות המתקבלות על ידו בעניינם של מבקשים רבים אחרים. **בהחלטה זו לא הצביע העותר על כל עילה להתערבותו של בית המשפט הנכבד ורק מן הטעם האמור סבורים המשיבים כי דין העתירה להידחות.**

74.כידוע, על פי ההלכה הפסוקה, **בית המשפט הנכבד לא יידרש לשיקול דעתו המקצועי של גוף שהוסמך על פי חוק לדון בעניינים שהינם מקצועיים במהותם**. המשיבים סבורים כי הלכה זו יפה גם למקרה הנדון, כאשר בגדרה של העתירה נתקף שיקול דעתו של הגורם המקצועי בשאלה האם להכיר בלימודיו של העותר שנלמדו בחו"ל כלימודים המקנים לו תואר.

75. כך קבע בעניין זה כבוד השופט אלון בע"א 438/88 **ליאורה ברק נ' ועדת הרישום לפנקס הפסיכולוגים**, פ"ד מד(1), 661, בעמ' 670-671 :

> "**כלל נקוט הוא בבית משפט זה, כי מקום שמתעוררת שאלה, אם בעל דיפלומה מסוים הוא כשיר להתעסק במקצוע עיוני בישראל אם לאו, ושאלה זו נמסרה לשיקול - דעתו המקצועי של בר סמכא לדבר, יחיד או ועדה, לא יתערב בית משפט זה במסקנתו, אם קבע שאין הוכחה**

מספקת על כשירות כזאת (בג"צ 991 ,195/57; בג"צ 91/67 (המ' 285/67); בג"צ 155 ,20-16/77, בעמ' 540). ואם כך הדבר לעניין רואה חשבון, כשם שנדון בבג"צ 199 ,195/57 הנ"ל, על אחת כמה וכמה כשנושא הדיונים הוא בשטח הרפואה, שהמורשה לכך חייב לטפל בחולים (בג"צ 102/64) ובדומה לכך עניינו של רוקח, שגם בידו לעתים גורלות בני אדם, בעיקר מחמת רעלים וטוקסיקולוגיה שבתרופות והכנתן; כאן אין אף לבוא בטרוניה עם הרשות או הוועדה, שנקבעו לכך, גם אם קבעו לעצמן סטנדרטים גבוהים מתוך המגמה לשמור על רמה נאותה של אותו מקצוע, כמקובל במדינות מתקדמות, ולאו דווקא על פי הממוצע במדינות נחשלות או מתפתחות. וגם בכך לא יתערב בית המשפט, משום שאין לו הידע המקצועי ואף לא הכלים הדרושים, ולא יחליף את שיקול הדעת של מי שנמצא כשיר לכך בשיקול - דעת משלו; כלל זה נתון לסייג, והוא, כי שיקול הדעת של מי שהוסמך לכך יופעל באורח משפטי, בתבונה ובסבירות, וכי לא תהא התחשבות בדברים, שהם זרים לעניין, כשם שלא תהא התעלמות מאלה השייכים לו (בג"צ 242/68, בעמ' 791; ע"א 873- 870 ,779 ,778 ,773. 80/549-562, בעמ' 613; ע"א 224/79, בעמ' 436)".

נפנה גם לדברי כב' השופט זמיר בפסק דינו המנחה בבג"ץ 7505/98 **קורינאלדי נ' לשכת עורכי הדין בישראל**, פ"ד נג(1), 153, כדלקמן:

"... הכלל הוא שבית המשפט אינו נוטה להתערב בשיקול הדעת של מי שהוסמך לבחון את הכשירות המקצועית, אלא אם הוכח לו כי שיקול הדעת לוקה בפגם של שיקולים זרים או בפגם אחר מן הפגמים שיש בהם כדי לפסול שיקול דעת מינהלי ...

אוסיף ואומר כי הנטיה של בית המשפט, שלא להעמיד את שיקול הדעת שלו במקום שיקול הדעת של הרשות המוסמכת, חזקה במיוחד כאשר מדובר בשיקול דעת של רשות מקצועית המופקדת על-פי החוק על עריכת בחינות מקצועיות..."

כן נפנה לפסק דינו של בית משפט נכבד זה במסגרת הליך עת"מ 41433-01-13 **אולגה מחלין נ' מדינת ישראל – משרד הבריאות ואח'** (פורסם בנבו), שם ציין כב' השופט י' נועם כלהלן:

"עקרון היסוד, המשמש נר לרגלנו בהכרעה דנן, מורה כי ככל שמדובר בהחלטת גוף מינהלי הדן בנושאים מקצועיים, אל לו לבית-המשפט להחליף את שיקול דעתו של הגורם המקצועי בשיקול דעתו שלו בנקל (בג"ץ

7505/98 קורינאלדי נ' לשכת עורכי הדין בישראל, פ"ד נ"ג(1) 153 (1999)). בהקשר זה, ובזיקה להכרה בתארים לשם עיסוק מקצועי בישראל, נפסק, כי "כלל נקוט הוא בבית-משפט זה, כי מקום שמתעוררת שאלה אם בעל דיפלומה מסוים הוא כשיר להתעסק במקצוע עיוני בישראל אם לאו, ושאלה זו נמסרה לשיקול דעתו המקצועי של בר סמכא לדבר, יחיד או ועדה, לא יתערב בית משפט זה במסקנתו, אם קבע שאין הוכחה מספקת על כשירות שכזו" (ע"א 438/88 ליאורה ברק נ' ועדת הרישום לפנקס הפסיכולוגים, פ"ד מד(1) 661 (1990); ובג"ץ 5950/04 ארנברג נ' מדינת ישראל, (21.3.05)). <u>עקרון זה חל גם על החלטות בעניינים מקצועיים, הניתנות על-ידי הרשות המינהלית לפי חוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות, זאת במיוחד לאור התכלית העומדת בבסיס החוק, הקבועה בסעיף 1, שהיא הבטחת רמה מקצועית נאותה של העוסקים במקצועות הבריאות."</u>

עוד ראו לעניין זה:

בג"צ 260/03 **עופר קרן נ' מועצת רואי חשבון ו-2 אח'**, תק-על 2003(1), 966

בג"צ 1948/97 ; 2003/97 **אביסרור חיה ואח' נ' שר המשפטים ואח'**, תק-על 97(2), 670

בג"צ 2346/96 **בוקובזה נ' לשכת עורכי הדין**, תק-על 96(2), 337

76. זאת ועוד, הביקורת השיפוטית של בית משפט נכבד זה מתמצה בבדיקה האם החלטת הרשות נתקבלה ללא משוא פנים, בלא הפלייה, כשהיא מושתתת על טעמים ענייניים וללא שיקולים זרים ואם מצויה היא בתחום הסבירות. בית המשפט הנכבד מופנה בעניין זה לבג"צ 4769/95 **מנחם רון נ' שר התחבורה**, פ"ד נז(1) 235, 269; בג"צ 1/81 **ויקי שירן נ' רשות השידור**, פ"ד לה(3) 365, 378; בג"צ 376/81 **לוגסי נ' שר התקשורת**, פ"ד לו(2) 449, 453-454 ; י' זמיר, <u>הסמכות המינהלית</u> (כרך ב', תשנ"ו) בעמ' 763-771.

77. למעשה, עולה מטענת העותר, שאין כל הבדל בין לימודי תעודה ודיפלומה ללימודי תואר ראשון, וכל עוד קיימת חפיפה מסוימת בתכני הלימוד, דבר שכלל אינו מדויק, על המנהל להכיר בלימודי תעודה כתואר אקדמי ראשון כנדרש בחוק.

78. המשיבים יטענו כי פרשנות מעין זו אינה עולה בקנה אחד עם מטרת החוק, מילותיהם המפורשות של סעיפי החוק הרלוונטיים ועם סעיפי החוק האחרים כפי שפורטו לעיל בהרחבה.

79.כלל ידוע הוא כי נקודת המוצא של הפרשן היא לשון החוק. בבואו לבחור את הפרשנות המתאימה לדבר החקיקה, על בית המשפט לבחור את הפרשנות המגשימה את תכלית החקיקה, אולם זאת מבין מגוון האפשרויות הלשוניות. כך, בע"א 8569/06 **מנהל מיסוי מקרקעין חיפה נ' אלברט אברהם פוליטי** (פורסם בפדאור), נאמר:

> **"נקודת המוצא לפרשנות היא לשון החוק, כאשר מבין מגוון האפשרויות הלשוניות על בית המשפט לבחור את הפרשנות המגשימה את תכלית החקיקה. אכן המשמעות המשפטית תיקבע על פי התכלית המונחת ביסוד החקיקה. <u>עם זאת, יש לזכור כי 'גבול הפרשנות הוא גבול הלשון"</u>**

80.יפים לעניין זה אף הדברים שנאמרו במסגרת ד"נ 40/80 **קניג נ' כהן,** פ"ד לו (3) 701,710 על ידי כב' השופט ברק (כתוארו אז):

> **"אין השופט רשאי... להגשים מטרה שאין לה אחיזה ולו הקלושה ביותר בלשון החוק, מלאכת הפירוש אינה מוגבלת אך למילים, <u>אך המילים מגבילות את הפירוש"</u>**

כך אף נקבע ב- ע"א 3622/96 **חכם נ' קופת חולים מכבי**, פ"ד נב(2) 638, בעמ' 646, כי:

> **"כל פרשן חייב להתחשב במגבלות הלשון, המשמעות המשפטית של הלשון אשר נועדה להגשים את התכלית המונח ביסודה, חייבת להתיישב עם אחת המשמעויות הלשוניות של הטקסט. אמת המרכיב הלשוני אינו תנאי מספיק לפרשנות, <u>אך הוא תניא הכרחי לה."</u>**

ובספרו פרשנות במשפט כרך שני (פרשנות החקיקה), כותב כב' נשיא בית המשפט העליון לשעבר, הפרופ' ברק בעמ' 749:

> **"לדעתי את המשקל הרב יותר יש ליתן החקיקה העולה מלשונה. חזקה על המחוקק שהביעה את התכלית בלשון החקיקה."**

עוד באותו המקור בעמ' 751 ממשיך ומדגיש פרופ' ברק כי מתן משקל מכריע ללשון עולה בקנה אחד עם העקרונות החוקתיים של דמוקרטיה והפרדת רשויות, ועם הכח המיוחד של המחוקק במשטר הדמוקרטי.

81. על עיקרי דברים אלה יטענו המשיבים כי אין כל יסוד לפרשנות העולה מעתירתו של העותר.

82. כאמור לעיל, בסעיף 2 להוראות החוק מוגדר תואר אקדמי שנרכש בחו"ל כ – *"תואר אקדמי שניתן על מוסד להשכלה גבוהה בחוץ לארץ, והמנהל הכיר בו בהתאם להוראות סעיף 11(א)"*. אם כן כפי שניתן להבחין, די בעיון פשוט בהוראות החוק על מנת לראות כי הגדרת תואר אקדמי אינה כוללת בחובה הגדרה של לימודי תעודה או דיפלומה, אלא מתייחסת בבהירות לתואר אקדמי בלבד. על כן, לשון החוק לא יכולה הייתה להיות מפורשת וברורה יותר בעניין זה.

83. כתימוכין לעמדתם, יטענו המשיבים, כי המחוקק לא הסתפק במונח "תואר" (מילה היכולה לשמש כמתארת גם מצבים אחרים בהם נושאים תפקיד או השכלה ללא קשר ישיר ללימודים אקדמאים כגון "תואר מומחה") אלא הצמיד למונח את המילה "אקדמי", כך שלמונח המתקבל מצירוף המילים יחדיו, יהיה פירוש אחד ואחיד – לימודים לתואר אקדמאי בשונה מלימודים אחרים כגון לימודי תעודה או דיפלומה.

84. עם זאת, לא די בהיותו של התואר, אקדמי, אלא החוק קובע דרישה מפורשת לתואר אקדמי **<u>ראשון</u>** בקלינאות תקשורת. בעניין זה נפנה בשנית לפסק דינו של כב' השופט י' נועם בעניין **מחלין** הנ"ל, שם צוין כדלקמן:

> **"כאמור בסקירת הרקע הנורמטיבי לעיל, סעיף 8 לחוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות קובע מספר תנאים מצטברים לשם קבלת תעודה במקצועות הבריאות. לעניין השכלה, הכשרה מעשית ועמידה בבחינות, נקבע כי על המבקש לעמוד בתנאים המפורטים בתוספת הראשונה לחוק. <u>תוספת זו מורה, בנוגע למקצוע שבו עוסקת העתירה, כי נדרש "תואר אקדמי ראשון בהפרעות בתקשורת". יודגש, כי עמידה בתנאי זה תאפשר לעותרת להסתמך על הוראת המעבר הקבועה בסעיף 58(ג)(2) לחוק, המאפשרת קבלת תעודת קלינאי תקשורת ללא עמידה בבחינה הקבועה בסעיף 8 לחוק, בכפוף לתנאים שפורטו לעיל.</u>"**

85. כמו כן, הגם שאין מחלוקת שהוראות המעבר הקבועות בסעיף 58 לחוק אינן רלוונטיות למקרה דנן במובן זה שהן לא חלות על העותר, עיון מעמיק בהן מלמד כי המחוקק קבע מדרג ברור בין מבקשי התעודה השונים על פי טיב השכלתם (ראה בעניין פסק דינו של כבוד השופט ד"ר מרזל בפרשת **אלישבע שריד** הנ"ל). כך על פי הוראות המעבר, אותם מבקשי תעודה שיש בידם תואר אקדמי ראשון מוכר שנלמד בישראל אינם נדרשים לעמוד בבחינה ממשלתית ולהוכיח עיסוק וניסיון קודם לשם קבלת תעודה ; מבקשי תעודה שלמדו תואר אקדמי בחו"ל שהוכר על ידי המנהל פטורים ממבחן אולם צריכים להוכיח עיסוק וניסיון קודם ברמה הנדרשת לשם קבלת תעודה, ומבקשי תעודה שאינם בעלי תואר אקדמי אלא השכלה מתאימה, צריכים לעמוד בבחינה מיוחדות ולהוכיח עיסוק וניסיון קודם בהיקף ניכר לשם קבלת תעודה.

86. בעניין זה חשוב להדגיש, כי המדרג שקבע המחוקק מבחינת ההשכלה הנדרשת למבקשי תעודה בהוראות המעבר שבחוק, אינה עניין מקרי, אלא תולדה של המצב ששרר במדינה ערב חקיקת החוק וכניסתו לתוקף. ערב חקיקת החוק, נלמדו בישראל מקצועות הבריאות הפרא רפואיים בדרכים שונות ובמוסדות שונים, בין אם במסגרת לימודי תואר ובין אם במסגרת לימודי תעודה וזאת כאמור מבלי שמקצועות אלו עברו כל אסדרה. עם חקיקת החוק וכניסתו לתוקף, והגם שהתכלית הספציפית של החוק שעניינה הגנה על בריאות הציבור ושיפור המקצועות הוכרה כראויה, היה צורך למצוא הסדר מידתי ומתאים שיגן על זכויותיהם של אותם עוסקים ותיקים שעסקו בתחום שנים רבות טרם חקיקת החוק, לרבות אותם עוסקים שרכשו השכלה שלא במסגרת תואר אקדמי, ובהתאם לכך נקבעו הוראות המעבר שנקבעו בחוק אשר מטרתם להגן על האינטרסים של אותם עוסקים ותיקים, כאשר לכל קבוצה מטבע הדברים נקבעו תנאים שונים לצורך כניסה בשערי הסעיף הרלוונטי להם בהוראות המעבר.

87. עם זאת, הוראות המעבר מטבען היו זמניות, ומשעבר תוקפן, קבלת תעודה לעסוק באחד ממקצועות הבריאות כרוך בעמידה בתנאי ההשכלה שנקבעו בסעיפי החוק הרגילים – ובענייננו – **תואר אקדמי ראשון בקלינאות תקשורת.** על כן, חשוב להדגיש ולהבין, כי משמעות קבלת בקשתו של העותר לראות בתעודה שבידו תואר ראשון בתחום היא ריקון מתוכן, הלכה למעשה, של הדרישה הברורה שמצביע החוק בעניין.

88. משכך, כפי שניתן לראות פרשנותו המוצעת של העותר, לפיה גם מי שאינו בעל תואר אקדמי ראשון בתחום, אלא בעל דיפלומה, יוכל לבוא בגדרי ההגדרה של תואר אקדמי ראשון שבחוק, לא רק שסותרת את לשון החוק המפורשת, אלא גם את תכליות החוק, הן הכלליות והן הספציפיות.

89. בעניין זה נבקש להפנות לפסק דינו של כבוד השופט ד"ר מרזל בפרשת **אלישבע שריד** הנ"ל, שם דחה בית המשפט את הטענה כי מבקש תעודה שאינו בעל תואר אקדמי ראשון כמוגדר בחוק, אלא בעל השכלה אחרת, יוכל לבוא בגדרי ההגדרה הקבועה בחוק לתואר בקלינאות תקשורת, כפי שמבקש העותר לעשות. וכך בלשון פסק הדין:

> **"עמידה בתנאים שבסעיף 8 מאפשרת לכל אדם לקבל תעודה במקצוע הבריאות הרלבנטי. המחלוקת שנתגלעה בין העותרת למשיב, בהקשר זה, נוגעת לתנאי שעניינו תואר אקדמי ראשון בהפרעות תקשורת. עמידה בתנאי זה – כאשר מדובר בתואר אקדמי, שניתן בישראל, משמעה, כאמור, לגבי העותרת, לא רק האפשרות לקבל תעודה כקלינאית תקשורת "מן המניין" (לפי סעיף 8), אלא גם האפשרות להסתמך על הוראת המעבר הקבועה בסעיף 58(ג)(1) לחוק. הוראה זו מאפשרת קבלת תעודת קלינאי תקשורת בתנאים מסוימים ללא עמידה בבחינה הקבועה בסעיף 8, אך בכפוף לכך שהבקשה לקבלת תעודה הוגשה עד ליום 14.3.2011....**
>
> **העותרת טוענת שיש לראות בתואר בו היא אוחזת ושאותו היא קיבלה ממכללה ירושלים "תואר אקדמי ראשון בהפרעות תקשורת" כמשמעו בחוק. המשיב חולק על טענה זו...העותרת אינה חולקת על**

כך שהתואר האקדמי אותו היא קיבלה אינו מוכר על-ידי המועצה להשכלה גבוהה... אף על-פי כן, לטענתה, יש לראות בתואר בו היא אוחזת "תואר אקדמי לא מוכר מל"ג". לטענתה, המכללה עצמה היא "מוכרת מל"ג" וגם תואר מעין זה שניתן על-ידי המכללה עומד בתנאי החוק.

ראשית, התואר הראשון של העותרת אינו מוכר על-ידי המועצה להשכלה גבוהה – כנדרש בחוק. המונח "תואר אקדמי" הוגדר בסעיף ההגדרות של החוק (סעיף 2). ההגדרה של תואר אקדמי הרלבנטית לענייננו היא זו שבסעיף קטן (1) – "תואר אקדמי מוכר כמשמעותו בחוק המועצה להשכלה גבוהה שניתן על ידי מוסד מוכר להשכלה גבוהה בישראל, וכן תואר שהוכר על ידי המועצה להשכלה גבוהה לפי סעיף 28א לאותו חוק". לשונו של תנאי זה היא ברורה ומפורשת, והיא עולה בקנה אחד עם התכלית הספציפית של החוק שהיא, כאמור, הבטחת רמה מקצועית הולמת של העוסקים בתחום והגנה על בריאות הציבור. נדרשים אפוא שני תנאים:האחד הוא שמדובר במוסד מוכר להשכלה גבוהה בישראל; והשני הוא שמדובר בתואר אקדמי מוכר. אף אם אניח ש"מכללה ירושלים" היא מוסד מוכר בישראל (עניין שאמור לקבל ביטוי בהודעה ברשומות לפי סעיף 13 לחוק המועצה להשכלה גבוהה, וכזו לא הובאה לפניי), הרי שעל מנת שהתואר של העותרת יהיה "תואר מוכר" כמשמעו בחוק המועצה להשכלה גבוהה, תשי"ח-1958 – המועצה צריכה להכיר בתואר הספציפי (סעיף22 לחוק המועצה להשכלה גבוהה). כעולה מהגדרה מפורשת זו, ומשעה שאין מחלוקת על כך שהתואר האקדמי של העותרת אינו תואר "מוכר" (כמשמעו של מונח זה בחוק המועצה להשכלה גבוהה) בקלינאות תקשורת, אין התואר שניתן לעותרת עומד בתנאי החוק....

הנה כי כן, נוכח לשונו המפורשת של החוק ותכליתו הספציפית, אין מקום לקבל את הפירוש הנטען על-ידי בא כוח העותרת ולפיו יש לראות בתואר האקדמי שלמדה העותרת כ"תואר אקדמי בהפרעות תקשורת"כמשמעו בחוק. אין גם בתכלית הכללית של הקטנת הפגיעה בחופש העיסוק כדי לשנות ממסקנה זו. כך הדבר, אם בשל לשונו המפורשת של החוק ואם בשל עליונותה בנסיבות מעין אלה של התכלית הספציפית (ראו אהרן ברק, פרשנות במשפט 259 (כרך שני – פרשנות החקיקה) 1993)...

נוכח המסקנה דלעיל ולפיה התואר שלמדה העותרת ב"מכללה ירושלים" אינו מהווה אם-כן "תואר אקדמי בהפרעות תקשורת" כמשמעו בחוק, המשמעות היא גם שהעותרת אינה עומדת בתנאיו של סעיף 8 לחוק, כמו גם בתנאיה של הוראת המעבר שבסעיף 58(ג)(1) לחוק. הוראת המעבר היחידה הרלבנטית לעניינה של העותרת היא אפוא זו שבסעיף 58(ה) לחוק. לשאלת פרשנותה של הוראה זו נפנה עתה."

90.למעשה אילו פרשנותו של העותר הייתה נכונה הרי שלא היה כל צורך בקביעת הוראות מעבר בחוק, שבמסגרתן רשאי היה המנהל להכיר בסוגים שונים של השכלה, שכן, לכאורה המנהל היה רשאי להכיר במסגרת הוראות סעיף 11 לחוק בכל סוגי הלימודים, גם אם אינם לתואר אקדמי ראשון בתחום כל עוד קיימת חפיפה כלשהי בין תכני הלימודים המתאימים ללימודי תואר אקדמי הנלמד בישראל.

91. המשיבים סבורים אפוא כי קבלת פרשנותו של העותר משמעה התעלמות מהוראות סעיפי החוק והוראותיו, כף שזה למעשה יהפוך לאות מתה בכל הנוגע לדרישה לקיומו של תואר אקדמי ראשון בתחום. **יובהר כי לקבלת פרשנות זו השלכות רוחב משמעותיות שכן משמעות הדבר ההיא שכל מקום שבו החוק דורש "תואר אקדמי ראשון", ניתן יהיה להסתפק גם בלימודי תעודה**.

92. בפועל, יהיה לדבר השלכות גם להגדרת תואר אקדמי בחוקי הסדרת מקצועות נוספים של משרד הבריאות. כך למשל לגבי הגדרת תואר אקדמי בפסיכולוגיה לפי חוק הפסיכולוגים התשל"ז- 1977, הגדרת בעלי השכלה רפואית לפי פקודת הרופאים [נוסח חדש] התשל"ז – 1976, והגדרת תואר אקדמי של עובד מעבדה לפי תקנות בריאות העם (מעבדות רפואיות), התשל"ז. בהתאם לכך יטענו המשיבים כי כפי שלא יעלה על הדעת לדרוש מהמנהל להכיר ממי שלמד לימודי תעודה במקצוע הרפואה כבעל תואר אקדמי, כך גם יש לעשות במקרה דנן.

93. המשיבים סבורים כי פרשנותו של העותר מובילה לתוצאה של ביטול האקדמיזציה של החוק והחזרת המצב לקדמותו ערב חקיקת החוק, בו עסקו במקצוע בישראל בעלי מגוון רמות של השכלה כמפורט לעיל.

94. בעניין זה נפנה לבג"ץ 154/98 **הסתדרות העובדים הכללית החדשה נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו) שם נכתב על עמידה בסף אקדמי נדרש לשם עיסוק בתפקיד מסוים כדלקמן:

> **".. נראה כי חזקה על המחוקק בקובעו תנאי סף, שהגיונם בצידם ולא עלינו לשפוט אם אכן תואר אקדמי הוא ערובה גדולה יותר להצלחה בתפקיד זה, מרקע עשיר בעבר. תנאי סף נדרשים כתשתית שוויונית לכל המועמדים והם מבטיחים סף של התאמה לתפקיד".**

95. כפי שעולה מהאמור לעיל אין די בכך שמוסד הלימודים שבו למד העותר הוא מוסד אקדמי בו נלמדים תארים אקדמיים מוכרים בתחומים שונים, אלא על הלימודים שמכוחם מבקש העותר לקבל רישיון לעסוק בתחום להיות לימודים לתואר אקדמי ראשון בתחום, תנאי שאינו מתקיים בענייננו.

96. אם כן, כידוע, עקרון יסוד של שיטתנו המשפטית הוא עקרון שלטון החוק. כל רשות שלטונית במדינת ישראל, נכבדה כזוטרה, כפופה להוראותיו של החוק, ואין היא רשאית לעשות דין לעצמה ולחרוג מהוראות החוקים החלים עליה. אין לרשות המינהלית סמכויות מלבד אלו שהוקנו לה בחוק, ואין היא יכולה להפעיל סמכויות שהרשות המחוקקת לא נתנה בידה.

97. לעיתים, יש בידי הרשות המינהלית סמכויות שאין למוצאן בחוק מפורש. ייתכן שסמכויות מסויימות ניתנות בידי הרשות המינהלית כתולדה של סמכויות אחרות; ייתכן שהן נתונות בידה מכוח "סמכותה הטבועה"; וייתכן שישנן סמכויות הניתנות בידי רשות מינהלית מחמת סמכויות כלליות שיש לה. **כך או כך, אין הרשות המינהלית רשאית לחרוג מהוראות החוקים המסמיכים אותה, וכאשר חוק קובע במפורש גדרים וגבולות שאין לעוברם - אין הרשות רשאית לחצות גבולות אלה.**

98. בענייננו, ומשחלפה תקופת תוקפן של הוראות המעבר, החוק קובע באופן חד משמעי כי רק מי שהוא בעל **תואר אקדמי ראשון בתחום** יוכל לבוא בגדרו.

99. באשר לכך שדי בלימודיו של העותר בכדי לאפשר לו עסוק במקצוע קלינאות תקשורת בספרד, מבלי לגרוע מכך שבהחלט יש לדבר רלוונטיות וחשיבות ככל שהחוק יתוקן כמפורט לעיל וכפי שיוסבר להלן, הרי שבשלב זה אין לכך כל נפקות. מטבע הדברים, במדינות שונות קיימים תנאי רישוי שונים ואין מדינת ישראל חייבת לקבל את ההסדרים הקיימים בספרד או בכל מקום אחר בעולם, כסטנדרט מחייב. יצוין כי גם בוגר ישראל שיהיה מעוניין לעבוד במדינות שונות בחו"ל לא תמיד יוכל לעשות כן. לעניין זה נפנה לאמור בבג"ץ 9486/96 **איילון ליאת ו22- אח' נגד ועדת הרישום על פי חוק הפסיכולוגים** (פורסם בנבנו) היפים גם לענייננו בשינויים המחייבים:

> **"גם לגבי הכרה בתואר לפסיכולוגיה שאדם קיבל מאת מוסד בישראל, אין די בכך שהוא קיבל הכשרה מצויינת ויכול להוכיח את הכשירות שלו באותות ובמופתים. לפי סעיף15(1) לחוק, הוא צריך לקבל את ההכשרה במוסד שהוכר כמוסד להשכלה גבוהה לפי חוק המועצה להשכלה גבוהה. ובדומה לכך יש לומר גם לגבי פסיכולוגים שהוכשרו בחוץ-לארץ. סעיף 15(2) לחוק דורש תואר שניתן מאת "מוסד בחוץ-לארץ". אין שום טעם לדרישה זאת אם כל מוסד להשכלה גבוהה, יהיה אשר יהיה, יוכל להיחשב "מוסד בחוץ-לארץ" לצורך סעיף זה. אף אין די בכך שמוסד להשכלה גבוהה זכה להכרה רשמית במדינה בה הוא פועל, אפילו אם הכרה זאת מקנה למוסמכי המוסד זכות לעסוק בפסיכולוגיה באותה מדינה."**

100. שורה תחתונה: התעודה מסוג "diplomado" שבידי העותר אינה תואר ראשון או תואר בוגר בתחום קלינאות, ולכן בעת הזו, לא ניתן לאפשר לעותר לגשת לבחינות הממשלתיות לצורך קבלת תעודת עיסוק.

101. בשולי הדברים, אולם לא בשולי החשיבות, יצוין כי עתירה דומה שהוגשה לבית משפט נכבד זה ע"י בעלת תעודה גרמנית לעיסוק במקצוע במסגרת הליך עת"מ 46025-03-13 **ג'עפרי נ' משרד הבריאות**, שם טענה העותרת כי יש לראות בתעודה שבידה כשוות ערך לתואר אקדמי ראשון במקצוע, נדחתה בהמלצת בית המשפט (כב' השופט שחם).

ו. הליכי תיקון החקיקה, משמעותם והשפעת על עניינו של העותר ועתירתו

102. כאמור לעיל, סוגיה זו של לימודי תעודה/דיפלומה במדינות שונות באירופה, אינה ייחודית רק לעותר ומשרד הבריאות דן בנושא תקופה ארוכה ומצוי בהליכים מתקדמים לפתירתה. כך מהעתירה מצטייר כאילו ההחלטה שהתקבלה בעניינו של העותר, התקבלה על בסיס מידע שטחי וכהרף עין.

103. לא זו בלבד שמהאמור לעיל טענה זו נסתרת בעליל, אלא למעשה המצב שונה לחלוטין. מזה זה זמן רב נערכים דיונים במשרד הבריאות בעניין מורכב זה. כפי שצוין, סוגיה זו של בוגרי גרמניה, צרפת, ספרד, ומספר מועט של מדינות נוספות בהן נהוגה שיטת לימוד זו, מוכרת ומטופלת ע"י משרד הבריאות.

104. במספר פגישות עם ארגוני העולים, וגם בדיוני הכנסת, עלתה בעיה זו של הלימודים הפרא רפואיים שאינם לתואר אקדמי ראשון באירופה. כך למשל ביום 01.08.11 בדיון בכנסת בנושא קשיים של עולים חדשים, העלה מר עזרא בנון, אחד מנציגי ארגוני העולים, את הסוגייה:

> **"עשרות אנשים לא יכולים לעבוד בארץ מיכון שיש חוק בקשר למקצועות הפרא רפואיים דרישה לא רלוונטית שהתואר שלהם יהיה תואר ראשון. בצרפת כל הלימודים מנוהלים על ידי משרד הבריאות שהוא לא מיישם את שיטת תואר ראשון, שני שלישי...**
>
> **היו"ר דני דנון: עזרא, במובן בפרקטי מה אתה מציע?**
>
> **עזרא בנון: פשוט מאוד, להוציא מהחוק את הדרישה לתואר ראשון...."**

העתק מהעמ' הרלוונטיים לפרוטוקול מיום 1.8.11 מצ"ב ומסומן 4.

105. יובהר כי בזמן שהוראות המעבר עמדו בתוקף, עולים ממדינות אלו שהחזיקו בידם "דיפלום", ועסקו חמש שנים בישראל, התאפשר להם להיבחן בבחינה המיוחדת בהתאם לסעיף 58(ה) שבחוק. עם זאת כאמור, סוגיה זו צפה ועלתה ביתר שאת לאחר תום הוראות המעבר והבחינות המיוחדות. כך גם עולים חדשים שהגישו בקשות בזמן שהוראות המעבר היו בתוקף אולם לא עסקו חמש שנים בתחום בישראל - לא יכלו להיבחן בבחינות הממשלתיות.

106. יצוין כי בניסיון לתת מענה לאוכלוסיה זו נעשו מאמצים לפתיחת תוכניות השלמה לקבלת תואר מוכר בישראל ומשרד הבריאות ערך בירור עם מספר אוניברסיטאות בנושא. לצערנו, הדבר לא הוביל לתוצאה מספקת מכיוון שאורך תוכנית ההשלמה המוערכת הייתה כשנתיים.

107. בניסיון נוסף לפתור את הסוגיה ובמטרה להבין האם ניתן בכל זאת לראות בתואר "דיפלום" כתואר אקדמי ראשון, כאמור לעיל, ביום 25.04.2013 התקיימה שיחת "video conference" של נציגי משרד הבריאות בישראל עם נציגי משרד הבריאות הצרפתים, אולם ממנה עלה במפורש כי אין מדובר בתואר אקדמי ראשון בתחום.

108. למעשה, לאחר שלא נמצא פתרון אחר לנושא, כאמור לעיל, החליט משרד הבריאות לתמוך בהצעת חוק פרטית של חה"כ שמעון אוחיון ואחרים, אשר נועדה לפתור בדיוק בעיה זו של העותר. לאחר ישיבה עם חה"כ אוחיון בשיתוף משרד הקליטה והחינוך נוסחה ההצעה בנוסח המקובל על חה"כ המציע ושלושת המשרדים.

109. בהצעת החוק נקבעו מספר תנאים מצטברים שמטרתם להבדיל את בעלי הדיפלומות שהן ברמה הנדרשת לבין בעלי תעודות אחרות של עוסקים שונים שלמדו במגוון מוסדות מרחבי העולם והן אינן עומדות בסטנדרטים הנדרשים בישראל לשם עיסוק במקצוע. **יובהר אם כן, כי אם תתקבל העתירה, הדבר יפתח פתח לכניסתם של בעלי תעודות אלו כאשר מטרת החוק המוצע היא למנוע את הדבר.**

110. וכך נאמר בדברי ההסבר להצעת החוק:

> **"הוחלט כי בשונה מהמצב שהיה קיים ערב חקיקת החוק, אז עסקו במקצוע מטפלים בעלי מגוון של רמות השכלה, העוסקים במקצועות הבריאות בישראל מכאן והלאה יהיו בעלי השכלה אקדמית של תואר ראשון לפחות. דרישה זו קיימת ברוב מדינות העולם המערביות. בארה"ב, למשל, ברוב מקצועות הבריאות על העוסק להיות בעל תואר שני לפחות ובחלקם להיות בעל תואר ד"ר.**
>
> **במטרה לצמצם את הפגיעה במי שעסק במקצוע הבריאות המוסדר ערב תחילת החוק, נקבעו בחוק הוראות מעבר שונות, המפורטות בסעיף 58 לחוק....**
>
> **הוראת מעבר זו פגה זה מכבר ועל כל המבקשים כיום להיות בעלי תואר אקדמי במקצוע.**
>
> **בעקבות בקשות לקבלת תעודה של עולים חדשים מצרפת, התברר כי עד לאחרונה במספר מצומצם של מדינות באירופה למדו מקצועות אלו לתעודה ולא לתואר אקדמי ראשון כנדרש בחוק. לימודי תעודה אלו אפשרו לבוגריהם לעסוק במקצוע באותה מדינה.**
>
> **בעקבות הסכם בולוניה, שאחד מתוצריו הוא ביטולו של התואר "דיפלומה", והחלפתו בתארים האנגלו-סקסים "בוגר" ו"מוסמך" (BA\BSc MA\MSc) החלו האוניברסיטאות בגרמניה, צרפת וספרד ללמד לימודים אלו לתואר ראשון.**
>
> **לאחר שניסיונות לפתיחת תוכניות השלמה לתואר מול מספר מוסדות אקדמיים בישראל לא צלחו, עלה הצורך**

למציאת פתרון לעולים חדשים בעלי "דיפלומה" המעוניינים לעסוק במקצועם בישראל.

לצד החשש מהחזרת המצב במקצועות אלו לקדמותו ערב הסדרתו בחוק ולכך שדרך הוראת מעבר לבעלי ה"דיפלומות" יכנסו למערכת הבריאות בעלי תעודות שאינם עומדים בסטנדרט הנדרש, עלה וגבר הצורך להסדיר את מעמדם של העולים החדשים בעלי ה"דיפלומות".

הצעת חוק זו נועדה לאפשר לתקופה של חמש שנים, לבעלי דיפלומות, שלמדו במוסד להשכלה גבוהה מחוץ לישראל שאינו בהכרח אוניברסיטה, אך הוא מלמד ברמה אקדמית אשר הינה שוות ערך לתואר ראשון הנלמד בישראל, והם אינם בעלי תואר ראשון במקצוע, לקבל תעודה במקצוע הבריאות ובלבד שעמדו בתנאים שנקבעו בהצעת החוק.

ההצעה נותנת כלים למנהל לאבחן בין בעל "דיפלומה" ראויה שניתנה במוסד בו מתקיימים לימודים שהם שווי ערך לתואר ראשון הנלמד בישראל, ובוגריו לא קיבלו תואר ראשון רק משום שהדבר לא היה נהוג באותה מדינה, לבין בעלי תעודות שונות שאינן שוות ערך לתואר ראשון ונלמדו במוסדות שונים שאינם עומדים בסטנדרטים המינימליים לשם עיסוק במקצוע בישראל. "

העתק מהצעת החוק מצ"ב ומסומן 5.

111. מעיון בתנאים המפורטים בהצעת החוק עולה בבירור כי היא מתייחסת בדיוק לעניינו של העותר. ההצעה דורשת עמידה בחמישה תנאים כתנאי למתן התעודה במקצוע הבריאות כמפורט להלן:

"מוצע כי מיום תחילתו של החוק ולמשך כחמש שנים, עד ליום 01.01.2019, יתווסף להוראות המעבר שבסעיף 58 לחוק, סעיף 1ו שעניינו מתן תעודות למי שאינו בעל תואר ראשון במקצוע אל הוא בעל דיפלומה מחוץ לישראל, שהיא שוות ערך לתואר ראשון לפי קביעת המנהל.

מוצע כי המנהל יהיה רשאי להעניק תעודות במקצועות פיזיותרפיה, קלינאות תקשרות, ריפוי ועיסוק ותזונה למי שהתקיימו בו כל התנאים הבאים:

1. הוא בעל תעודה באחד מהמקצועות האמורים ממוסד להשכלה גבוהה מחוץ לישראל, שאינו בהכרח אוניברסיטה שהמנהל הכיר במוסד הלימודים ובתעודה שניתנה לו. בדומה לסעיף 11 העוסק בהשוואת תארים מחו"ל לתארים הנלמדים בישראל, ומצע גם כאן, כי לשם הכרה בתעודת לימודים זו יוכח להנחת דעת המנהל כי רמת מוסד הלימודים, רמת הלימודים, תכנית הלימודים, היקף לימודי התעודה ומשך לימודי התעודה הם שווי ערך ללימודים במקצועות אלו המתקיימים לתואר ראשון בישראל.

2. באותה תקופה בה למד המבקש את לימודי התעודה בחו"ל לא היה ניתן ללמוד באותה מדינה לתואר ראשון- הוראת מעבר זו אינה באה לאפשר יצירת מסלול עוקף לתנאי התואר האקדמי הנדרש בחוק, אלא לפתור את מצוקתם של עולים חדשים ממדינות בהם לא היה ניתן ללמוד לתואר ראשון באותה מדינה טרם עלייתם.

3. תעודת הלימודים אפשרה למבקש לקבל רישיון באותה מדינה, ואם באותה מדינה לא ניתן רישיון, לעסוק כדין באותה מדינה – תעודה שבידי המבקש צריכה להיות כזו המוכרת ע"י הרשויות באותה מדינה, דבר המעיד על טיבה ומהותה של התעודה.

4. על המבקש לעמוד, כמובן, ביתר דרישות החוק מלבד התואר הראשון, כגון הכשרה מעשית ועמידה בבחינות.

5. באותה תקופה בה למד המבקש הוא לא היה אזרח או תושב ישראל – הצעת החוק לא נועדה לאפשר לתושבי ישראל שלא עמדו בסטנדרטים המינימאליים הנהוגים מזה שנים רבות בישראל לקבל תעודה לפי החוק אלא כאמור נועדה לאפשר לעולים חדשים שפעלו לפי הסטנדרטים המקובלים במדינה בה חיו באותה העת. "

112. ביום 16.06.14 החליטה הממשלה לתמוך בהצעת החוק האמורה:

הצעת חוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות (תיקון - פיזיותרפיסט וקלינאי תקשורת ותיקים), התשע"ד-2014 של חה"כ שמעון אוחיון ואחרים (פ/2184)

מזכירות הממשלה

לכל החלטות הוועדה ←

החלטה מספר חק/939 של ועדת השרים לענייני חקיקה מיום 16.06.2014 אשר צורפה לפרוטוקול החלטות הממשלה וקבלה תוקף של החלטת ממשלה ביום 03.07.2014 ומספרה הוא 1795(חק/939).

הממשלה ה - 33 בנימין נתניהו

נושא ההחלטה

הצעת חוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות (תיקון - פיזיותרפיסט וקלינאי תקשורת ותיקים), התשע"ד-2014 של חה"כ שמעון אוחיון ואחרים (פ/2184)

מחליטים

בהתאם לסעיף 66 בתקנון לעבודת הממשלה – לתמוך בהצעת חוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות (תיקון – פיזיותרפיסט וקלינאי תקשורת ותיקים), התשע"ד-2014 של ח"כ שמעון אוחיון ואחרים (פ/2184), בהתאם לנוסח שהוסכם בין חברי הכנסת המציעים למשרד הבריאות, משרד המשפטים, משרד העלייה והקליטה ומשרד החינוך, ובכפוף לכך שהליכי החקיקה ייעשו בהסכמת המשרדים האמורים.

113. כך ההצעה קודמה בקצב יוצא דופן וביום 25.06.14 היא כבר עברה בקריאה ראשונה. וכך נאמר בשם שרת הבריאות בנאום במליאה לפני ההצבעה בקריאה הראשונה:

> **"חברי, חברות הכנסת, שרת הבריאות נאלצה, לצערה, להיעדר מדיון זה ואני אמלא את מקומה. ב-2008 פורסם חוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות. ערב חקיקת החוק עסקו במקצוע מטפלים בעלי מגוון של רמות השכלה ולא הייתה הסדרה של דרישות המקצוע. בחוק הוחלט כי העוסקים במקצועות הבריאות בישראל מכאן והלאה יהיו בעלי השכלה אקדמית של תואר ראשון לפחות.**
>
> **במטרה לצמצם את הפגיעה במי שעסק במקצוע הבריאות המוסדר ערב תחילת החוק נקבעו בחוק הוראות מעבר שונות. תוקף הוראות המעבר פג וכיום כל המבקשים לעסוק בישראל במקצועות הבריאות נדרשים לעמוד בהוראות החוק, לרבות להיות בעלי תואר אקדמי כנדרש.**
>
> **בהמשך התברר כי עד לאחרונה, במספר מצומצם של מדינות באירופה, למדו מקצועות אלו לתעודה ולא לתואר אקדמי ראשון כנדרש בחוק. ניסיונות לפתיחת תכניות השלמה לתואר מול מספר מוסדות אקדמיים בישראל לא צלחו.**
>
> **ישנו חשש כי פתיחת האפשרות להעניק תעודה למי שאינו בעל תואר אקדמי תרוקן מתוכן את מטרת החוק וכי דרך אפשרות זו ייכנסו למערכת הבריאות בעלי תעודות שאינם עומדים בסטנדרט הנדרש.**
>
> **לצד חשש זה עלה וגבר הצורך להסדיר את מעמדם של העולים החדשים בעלי הדיפלומות. הצעת החוק שלפנינו נועדה לאפשר לתקופה קצובה של 5 שנים לבעלי דיפלומות שלמדו במוסד להשכלה גבוהה מחוץ לישראל, שאינו בהכרח אוניברסיטה, ברמה שהיא שוות ערך לתואר ראשון הנלמד בישראל, לקבל תעודה במקצוע הבריאות, ובלבד שעמדו בתנאים שנקבעו בהצעת החוק.**
>
> **אשר על כן, הסכימה הממשלה לתמוך בהצעת החוק בנוסח שאושר בין היתר על-ידי משרד הבריאות ובכפוף לתיאום והסכמה של משרדי הבריאות, המשפטים, הקליטה והחינוך. תודה רבה."**

העתק מפרוטוקול הדיון במליאה מצ"ב ומסומן 6.

114. יובהר כי בשל הסכמת כל המשרדים הרלוונטיים, דהיינו, הבריאות, הקליטה, המשפטים והחינוך על נוסח הצעת החוק אל מול המציע וארגוני העולים, הצעת החוק צפויה לעבור ללא בעיות מיוחדות לאחר חזרת הכנסת מפגרה.

115. הנה כי כן, אם לא היה די באמור לעיל, הרי שנראה שלאור ההליכים המתקיימים לא יכול להיות כל ספק כי התעודה שבידי העותר אינה מהווה תואר אקדמי ראשון בתחום קלינאות התקשורת וכי החלטתו של המשיב התבססה על בירור מעמיק של הסוגיה, תוך התייעצות עם גורמים רלוונטיים שונים ורבים.

116. למעלה מזאת, המשיבים סבורים כי קבלת העתירה בשלב זה יש בה בכדי לסכן את המשך הליכי החקיקה והעבודה הרבה שנעשתה עד כה בכדי להביא לפתרון בעייתם של אותם בעלי תעודות דיפלומה מחו"ל. אם ניתן לכאורה לתת לבעלי דיפלומות תעודה במקצוע ללא תואר ראשון בתחום ושלא בהסתמך על התיקון לחוק לרבות התנאים שנקבעו בו, הרי שלמעשה לא יהיה צורך בתיקון החוק שבא בדיוק לפתור בעיה זו **בזהירות** ותוך שמירה על תכליותיו המרכזיות – **הבטחת רמה מקצועית הולמת והגנה על בריאות הציבור**.

117. משמעות פסיקה כזו תהווה למעשה מעין "חקיקה פסיקתית" ותקבע שדיפלומות שאינן תארים אקדמיים ראשונים כי אם תעודות מדינה או תעודות המעידות על סיום לימודים להשכלה גבוהה הינן תואר אקדמי ראשון לכל דבר ועניין. **המשיבים סבורים כי בין כה וכה אין בסיס ועילה לפסיקה מסוג זה, אולם על אחת כמה וכמה בשלב בו כבר נמצא ומקודם באופן ממשי פתרון מעשי לבעיה של העותר, בדמות תיקון החוק שנעשה בסכמה מלאה של כלל משרדי הממשלה הרלוונטיים לעניין.**

118. מלאכה זו של שינוי בחוק, בכל הכבוד הראוי, יש להשאיר למחוקק.

119. לסיום פרק זה יצוין כי בשונה ממבקשים אחרים שגם להם דיפלומות במקצועות הבריאות, מצבו של העותר טוב יותר, משום שתוכנית הלימודים שלמד כבר נבדקה על ידי הועדה המייעצת ונמצא כי התכנים העיקריים הנדרשים לשם עיסוק במקצוע בתחום של שפה ודיבור נלמדו על ידי העותר. על כן בכפוף לתיקון החוק יתאפשר לעותר, במהירות יחסית לגשת לבחינה הממשלתית בקלינאות תקשורת. מבקשים אחרים שיבקשו להיבחן לאחר התיקון, יצטרכו להמתין עד לאחר בדיקה מהותית של הועדה המייעצת.

ז. העותרת 2 ופניותיה הקודמות למשיבים בנושא

120. כפי שיוצג להלן, לעותרת 2, "פורום קהלת", עניין ואינטרס מיוחד עתירה זו, החורג מענייננו הספציפי של העותר. המשיבים סבורים כי בנסיבות מעין אלו, בהן לעותרת 2 יש אינטרס ממשי בעתירה ובתוצאותיה, מן הראוי היה כי האחרונה תביא את הדבר לידיעתו של בית המשפט הנכבד ותנהג בחובת גילוי מלאה.

121. כך ביום 31.10.13 פנה ב"כ העותרת 2 במכתב למנכ"ל משרד הבריאות שכותרתו *"הצעות מעשיות לפתרון בעיות בעניין רישוי מקצועות הבריאות"*. במכתב זה ציין ב"כ העותרת 2 כי במדינות אירופה השונות נלמדים חלק ממקצועות הבריאות במסגרת לימודי תעודה, דבר היוצר בעיה למבקשי רישיון בישראל. בהתאם לכך, ולאור הקושי שנוצר, הציע ב"כ העותרת 2 לפרש את החוק באופן כזה המכיר בתעודות אלו כתואר אקדמי ראשון או לחילופין לתקן את החוק. וכך בלשון המכתב :

"במציאות, מקצועות בריאות רבים (פודיאטריה, קלינאות תקשורת , תזונה ועוד) נלמדים בצרפת ובמדינות אירופאיות נוספות אך ורק בבתי ספר מקצועיים שאינם של המדינה, בשל סיבות הסטוריות שונות. לפיכך בהתאם לשיטה הנהוגה שם, התואר הניתן בסיום לימודי המקצועות אלו אינו תואר אוניברסיטאי מבחינה רשמית. מוסכם על אנשי המקצוע כי תכניות לימוד הללו אינן נופלות מתכניות אוניברסיטאיות במדינות אחרות, לרבות בישראל. עם זאת, משרד הבריאות סבור שתארים אלו אינם בכלל "תואר אקדמי" ולכן אינם עומדים בתנאי הסף של החוק...המחוקק נקט במונח "אקדמי" אך ורק כדי לבטא תעודת סיום מטעם בית ספר..

..בד בבד, כדי שלא להותיר את הדבר בספק, אנו מציעים לעשות תיקון קל בחוק שיפתור את הבעיה משורשה. מדובר בתיקון הגדרת המונח "תואר אקדמי" באופן שירחיב אותו גם לתואר שנעשה במוסד מקצועי.... "

העתק ממכתב העותרת 2 מיום 31.10.13 מצ"ב ומסומן 7.

122. ביום 13.11.13 נשלח לב"כ העותרת 2 מענה מפורש וברור לפנייתו, לפיו לא ניתן לפרש את הוראות החוק באופן המכיר בתעודות ודיפלומות כתואר אקדמי ראשון בתחום. וכך נכתב :

לגבי ההצעה לתקן את החוק באופן שיאפשר הכרה של המנהל בלימודים שאינם לתואר אקדמי - איני יכול לקבל את הפרשנות המוצעת על ידך למושג "תואר אקדמי" שאינה עולה בקנה אחד עם כוונת המחוקק ואף תקשה מאוד על משרד הבריאות ביישום הוראות החוק.

משמעותה של הצעתכם היא ריקון מתוכן של אחד מעיקרי החוק והוא האקדמיזציה של המקצוע. החוק נועד לשנות את המצב שהיה קיים ערב חקיקתו, והוא לימודים שונים במגוון רב של מוסדות ותוכניות לימוד. יוזכר כי בחוק מנויים גם תארים אקדמיים שניים ושלישיים ולכן פרשנותך והצעתך אינן מתאימות גם מהיבט זה. בישראל, אגב, מקצועות אלו נלמדים לתואר אקדמי ראשון מזה שנים רבות ואין למשרד הבריאות כל כוונה לתקן את החוק ולהחזיר את המצב לקדמותו ערב פרסומו.

העתק ממכתב המשיב מיום 13.11.13 מצ"ב ומסומן 8.

123. ביום 31.3.14 ובהמשך להשתלשלות הנ"ל, התקבל מכתב נוסף מטעם ב"כ העותרת 2, שם צוין בנוגע לסוגיה שבכותרת כלהלן :

"תואר אקדמי" – בעניין זה סובלים מקצועות הפודיאטריה והכירופרקטיקה מן הבעייה המאפיינת את כלל מקצועות הבריאות שנלמדו בצרפת ובמדינות אירופה אחרות. הדרישה כי התואר יהיה "אקדמי" וכי יינתן מטעם "מוסד אקדמי" מהווה חסם עבור כל מקצועות הבריאות בצרפת... למיטב ידיעתנו , וכפי שנמסר לנו גם ממשרדכם, מתנהלים בימים אלו דיונים לפתרון סוגיה זו בדרך של חקיקת הוראת שעה, בעקבות הצעה שעלתה לוועדת שרים בשבועות האחרונים. יש לוודא כי הפתרון

שיימצא יכלול גם את מקצוע הפודיאטריה, הפודיאטריה הניתוחית והכירופרקטיקה".

העתק ממכתב העותרת 2 מיום 31.3.14 מצ"ב ומסומן 9.

124. אם כן, כפי שניתן לראות, העותרת 2, בהצטרפותה כעותרת לעתירה דנן, אינה מנסה אך ורק לשכנע את בית המשפט הנכבד בעניינו הפרטני של העותר. אלא, ברור כי מטרתה של העותרת 2 בסופו של יום, היא לאפשר פרשנות מרחיבה של המושג "תואר אקדמי", באופן שיכלול בתוכו גם תעודות ודיפלומות שאינן תואר אקדמי ראשון בתחום.

125. בנסיבות אלו, היה מצופה כי העותרת 2, תביא לידיעתו של בית המשפט הנכבד את עניינה המיוחד בעתירה ובתוצאותיה, ומשלא לא עשתה כן, יש להצר על הדבר ועל המשמעות הברורה הנובעת מכך, מבלי צורך להרחיב בנושא עוד.

<u>ח. חופש העיסוק</u>

126. המשיבים יטענו כי ככל שמתקיימת פגיעה בחופש העיסוק של העותר, אין מדובר בפגיעה שאינה מידתית וסבירה.

127. כידוע המחוקק בחקיקתו את החוק ביקש לשנות את המצב שהיה קיים קודם לו ולהגביל את העיסוק בתחום. כמפורט לעיל בהרחבה, תכלית החוק היא להסדיר את המקצוע לצורך שמירה על הציבור ורצון המחוקק היה כי עוסקים יעמדו בתנאים המנויים בו שהם התנאים המקצועיים הראויים.

128. בהתאם לכך טענות הנוגעות לפגיעה בחופש העיסוק נלקחו בחשבון בשעה שקבע המחוקק את הוראות המעבר, והן מאזנות בין הצורך בהסדרת התחום בחוק לבין עוסקים ותיקים אשר עלולים להיפגע מהסדרה – ובענייננו כאמור העותר כלל אינו נכלל במסגרת קבוצה פרטיקולארית זו. לצד זאת, ותוך איזון של כלל השיקולים האמורים ולצד תכלית החוק, קבע המחוקק כי אין לאפשר את המשך המצב שהיה קיים ערב חקיקת החוק לעולמי עד. כלומר, נקבע כי אין לאפשר לכל מי עסק אי פעם במקצוע, להמשיך ולעסוק ללא צורך בעמידה בתנאי החוק אף לעתיד הרחוק.

129. יפים לעניין זה דבריה של כבוד השופטת שטרסברג כהן כפי שהובאו בסעיף 19 לפסק דינה בבג"ץ 2740/96 **שנסי נ' המפקח על היהלומים, משרד המסחר והתעשייה ואח'** (פורסם בנבו):

"הזכות לחופש עיסוק הינה זכות יחסית, ולא זכות מוחלטת, ויש לאזן בינה לבין אינטרסים אחרים באופן שבנסיבות מסוימות עליה לסגת מפני אותם אינטרסים (ראה בג"ץ 1255/94 "בזק", החברה הישראלית לתקשורת בע"מ נ' שרת התקשורת [7], בעמ' 682)."

130. נפנה גם לבג"ץ 148/79 **סער ואח' נ' שר הפנים והמשטרה ואח'** (פורסם בנבו), שם צוין בעמ' 178 לפסק הדין כי:

"בחייה המאורגנים של החברה אין 'הכל או לא כלום'. יש 'תן וקח', ואיזון בין האינטרסים השונים"

131. בעניין זה גילה המחוקק דעתו עת חוקק את החוק אשר מטבעו מטיל הגבלה כללית על חופש העיסוק של הציבור הרחב. בעניין זה העותר אינו נכלל בגדר הוראות המעבר, ולכן הפגיעה בו, היא למעשה אותה פגיעה כללית שנלוות להסדר שאותו ביקש החוק ליישם, ולכן חזקה כי מדובר בפגיעה שאינה חורגת ממתחם הסבירות והמידתיות.

132. לסיום פרק זה נפנה לדברי כבוד המותב דנן כפי שהובאו בעת"מ 41061-06-11 **אשר אפרתי נ' משרד הבריאות** (פורסם בנבו):

"משטר רישוי פוגע בזכות לחופש העיסוק, ומשכך, חייבת הפגיעה לעמוד בתנאי פסקת ההגבלה (בג"צ 2921/03 רונית קאופמן ואח' נ' ד"ר אמיר שנון, מנהל אגף למקצועות רפואיים (פורסם במאגרים). <u>בענייננו אין חולק כי החוק - על הוראות המעבר שבו, עומד בפסקת ההגבלה."</u>

<u>ט. בקשת העותרים לצירוף חוות דעת</u>

133. ביום 25.8.14 הגישו העותרים בקשה לצרף לעתירה שתי חוות דעת מומחים (בצורת תצהיר), האחת מטעם ד"ר אלדינה קינטנה, והשנייה מטעם פרופ' רות פיין, לפיהן נטען כי התעודה שבידי העותר מהווה תואר ראשון בתחום.

134. תחילה יובהר, כי האמור מובא מעבר לנדרש ומטעמי זהירות בלבד, שכן החלטת בית המשפט מיום 31.8.14 הדוחה את הבקשה מדברת בעד עצמה.

135. כידוע, בדין המנהלי הכלל הוא כי אין מקום לשמיעת עדים, ובפרט חוות דעת מומחים, כאשר נקודת המוצא היא כי בית המשפט הנכבד בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים אינו מחליף את שיקול דעתו בשיקול דעתם של הגורמים המוסמכים והמקצועיים במשרדי המשיב. כל עוד החלטת המשיב אינה חורגת באופן קיצוני ממתחם הסבירות, לא יתערב בה בית המשפט הנכבד (בר"מ 3186/03 **מדינת ישראל נ' שולמית עין דור** (פורסם בנבו, ניתן ביום 10.5.04).

136. המקרה דנן אינו מצדיק כל סטייה מהכלל לפיו בית המשפט הנכבד לא יידרש לשמיעת עדים, וביניהם חוות דעת מומחים, ודי למעשה בטעם זה בכדי להביא לדחיית בקשת העותרים כפי שעשה בית המשפט.

137. מעבר לכך, יוסיפו ויטענו המשיבים, כי בין כה וכה, אין באמור בחומר זה מטעם העותרים בכדי להביא לשינוי כלשהו בעמדת המשיבים.

138. ראשית, הן ד"ר קינטנה והן פרופ' פיין, הינן מרצות בחוג ללימודים לטינו – אמריקאים באונ' העברית (כך לטענתן). בכל הכבוד הראוי ומבלי לפגוע באף אחד או אחת, נראה שאין צורך להכביר במילים, כי טענתם לפיה בידי העותר תואר ראשון בקלינאות תקשורת, על סמך מומחיותן הנ"ל, הינה חסרת כל ערך.

139. בנסיבות אלו, בהן למרצות הנ"ל אין כל מומחיות (רלוונטית) כלשהי, לא בתחום מקצועות הבריאות והסדרתם, לא בתחום קלינאות התקשורת, ולא בדבר השינוי שחל במקצועות אלו במדינות אירופה, מוטב היה שימנעו מהצהרותיהן בכל הנוגע להשכלתו של העותר ולתעודה שבידו, בפרט כאשר הועדה המייעצת בחנה בעצמה את לימודיו של העותר והגיעה למסקנה החד משמעית, כי ככל שניתן לקבל את לימודיו של העותר, ניתן לקבלם רק במישור השפה השמע וכי גם שם היו קיימים חוסרים למיניהם.

140. המשיבים סבורים שאין צורך להרחיב מעבר לאמור בעניין זה. כפי שעולה מהכתוב לעיל, בצורה חד משמעית, אין בידי העותר תואר ראשון בקלינאות תקשורת – ואידך זיל גמור.

<u>י. סיכום</u>

141. מכל האמור לעיל עולה בבירור, כי ההחלטות שניתנו בעניינו של העותר הינן מידתיות וראויות, ובוודאי שאינן חורגות ממתחם הסבירות. ההחלטות ניתנו על ידי גורמים מקצועיים אשר בחנו את עניינה באופן ענייני ואובייקטיבי, והן עומדות בבטחה בגדר מתחם הסבירות.

142. אין ספק, כי הדרישה להראות כי אדם המבקש תעודת עיסוק במקצוע עומד בתנאי הכשירות הראויים, הינה דרישה סבירה ומתבקשת. כך בכל תחום, בוודאי כך בתחום הבריאות, ובוודאי בתחום קלינאות התקשורת במסגרתו נעשה אבחון של זקנים וטף, בנוגע ליכולת התקשורת האנושיות הבסיסיות ביותר ויכולות תיפקוד חברתי יומיומי ובסיסי.

143. הלכה פסוקה היא, כי אין בית המשפט שם עצמו בנעלי הרשות המנהלית המקצועית המוסמכת ומחליף את שיקול דעתה בשיקול דעתו, וכי יצמצם הוא את עילות התערבותו רק למקרים בהם נפל פגם מהותי בהחלטה המנהלית וכשזו חורגת ממתחם הסבירות. בוודאי כך כאשר מדובר בהחלטות שבמומחיות מקצועית ושניתנו בהתאם לקבוע בחוק, כבענייננו (ראו לעניין זה בג"צ 5950/04 **ד"ר ארנברג נ' מדינת ישראל**, תק-על 2005(1), 4043).

144. בנסיבות אלו יטענו המשיבים כי דינה של העתירה להידחות.

אשר על כן, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות על דחיית העתירה, ולחייב את העותרים בהוצאות משפט ובשכר טרחת עורך-דין.

רנאד עיד, עו"ד
פרקליטות מחוז ירושלים (אזרחי)

יום ראשון 07 ספטמבר 2014
י"ב/אלול/תשע"ד

תצהיר

אני החתומה מטה, עליה גליר, מס' זהות 31880974, לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת כולה ואת האמת בלבד, וכי אם לא אעשה כן אהיה צפויה לעונשים הקבועים בחוק, מצהירה בזה לאמור:

1. הנני משמשת כסגנית מנהל האגף לרישוי מקצועות רפואיים במשרד הבריאות.
2. תצהירי זה ניתן לתמיכה באמור בכתב התשובה מטעם המדינה **בעת"מ 22767-08-14** הנדון בבית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים.
3. האמור בפרק העובדתי נכון למיטב ידיעתי. המקור לידיעתי הוא ידיעתי האישית והמקצועית.
4. אני מצהירה כי השם דלעיל הוא שמי, החתימה דלמטה היא חתימתי, וכי תוכן תצהירי זה אמת.

(חתימה)

אישור

אני החתומ/ה מטה אבי לוינר-אלון עורכ/ת דין, מאשר/ת בזה כי ביום 7.9.14 הופיע/ה בפני ב נשיא הבריאות, ברח' ירמיהו 39 ירושלים הגב' עליה גליר, שזיהיתיה על פי תעודת זהות מס' 31880974 /המוכרת לי אישית, ולאחר שהזהרתיה כי עליה לומר את האמת כולה ואת האמת בלבד, וכי תהיה צפויה לעונשים הקבועים בחוק אם לא תעשה כן, אישרה נכונות הצהרתה דלעיל וחתמה עליה בפני.

עו"ד אבי לוינר-אלון
מס' 31886

חתימת מקבל/ת האישור

1

UNIVERSIDAD DE MÁLAGA

Vicerrectorado de Ordenación Académica

25/01/13

Cuadro de adaptaciones

Diplomado en Logopedia	Graduado/a en Logopedia por la Universidad de Málaga
Anatomía de los órganos de la audición y del lenguaje	Anatomía de los Órganos de la Audición y del Lenguaje
Fisiología de los órganos de la audición y del lenguaje	Fisiología de los Órganos de la Audición y del Lenguaje
Lingüística general y aplicada	Lingüística Aplicada a la Logopedia I
Psicología del desarrollo y adquisición del lenguaje	Psicología del Desarrollo y Adquisición del Lenguaje I Psicología del Desarrollo y Adquisición del Lenguaje II
Introducción a la psicopatología del lenguaje	Psicopatología del Lenguaje I Psicopatología del Lenguaje II
Psicología del lenguaje	Psicología del Lenguaje
Trastornos en la adquisición y desarrollo del lenguaje	Trastornos del Desarrollo del Lenguaje I Trastornos del Desarrollo del Lenguaje II
Sistemas alternativos de comunicación	Sistemas Alternativos de Comunicación
Intervención logopédica en los trastornos del habla	Intervención Logopédica en los Trastornos Infantiles del Habla
Intervención logopédica en los trastornos de la voz	Intervención Logopédica en Trastornos de la Voz
Intervención logopédica en trastornos de la lectoescritura	Intervención Logopédica en los Trastornos del Lenguaje Escrito y la Discalculia
Deficiencia auditiva: Aspectos psicológicos e intervención logopédica	Intervención Logopédica en la Deficiencia Auditiva
Metodología y análisis de datos en logopedia	Metodología de Investigación y Estadística
Neurología clínica	Neurología Clínica
Neuropsicología cognitiva del lenguaje	Neuropsicología Cognitiva del Lenguaje
Patología de la audición y del lenguaje	Patología de la Audición, de la Voz y de las Funciones Orofaríngeas
Neuropsicología clínica	Neuropsicología
Practicum II	Prácticum I
Practicum III	Prácticum II
Procesos cognitivos	Procesos Cognitivos
Técnica vocal para profesionales	Técnica Vocal para Profesionales
Técnicas de entrevista e intervención en familia	Técnicas de Entrevista e Intervención en Familia
Prevención y promoción del desarrollo del lenguaje	Promoción del Desarrollo y Prevención de Alteraciones del Lenguaje
Trastornos en la adquisición y desarrollo del lenguaje	Trastornos del Desarrollo del Lenguaje I Trastornos del Desarrollo del Lenguaje II
Intervención logopédica en afasias, disfasias y trastornos de la fluidez	Intervención Logopédica en Trastornos y Pérdidas del Lenguaje y del Habla I Intervención Logopédica en Trastornos y Pérdidas del Lenguaje y del Habla II
Intervención temprana	Atención Temprana
Trastornos del lenguaje y patología psiquiátrica	Lenguaje y Trastornos Psicológicos
Técnicas de modificación de conducta aplicadas al lenguaje	Técnicas de Modificación de Conducta Aplicadas al Lenguaje
Neurología general y del lenguaje	Neurofisiología General y del Lenguaje

Subm

People Content

SOCIAL UMA

RESUMEN DE CRÉDITOS LOGOPEDIA

Generate Section RSS feed

DISTRIBUCIÓN DEL PLAN DE ESTUDIOS EN CRÉDITOS ECTS POR TIPO DE MATERIA

Tipo de materia | Créditos

Básica **60**
Obligatoria **126**
Optativa **24**
Prácticas Externas **24**
Trabajo Fin De Estudio **6**
Total **240**

STUDENT RULES

CREDIT RECOGNITION

SUPPLY AND DEMAND

ADMISSIONS

PROGRAMME CATALOGUE

COMPLAINTS AND SUGGESTIONS

UNIVERSITY-BUSINESS

PROSPECTIVE STUDENTS

INTERNATIONAL STUDENTS

HIGHLIGHTS

Convocatorias Plan Propio de Investigación

Becas de Iniciación a la Investigación para Estudiantes

Relación solicitantes plazas Residencia Universitaria

Guía de Matriculación de estudiantes 2014-2015

Automatrícula de alumnos de nuevo ingreso para estudios de Grado y Máster Oficial

Preinscripción en Grados y Másteres Oficiales

Becas de Colaboración

View all

Titulo Diplomado en Logopedia

Ciclo Primer ciclo

Caracter Curso	Troncal	Obligatoria	Optativa	Libre Conf.	Total
1	46	10,5	4,5	0	61
2	46	9	9	9	73
3	15	18	27	12	72
Total	**107**	**37,5**	**40,5**	**21**	**206**

206

3

המכון הצרפתי בישראל
INSTITUT FRANÇAIS ISRAEL

המשרד לשיתוף פעולה מדעי ואקדמי
BUREAU POUR LA COOPERATION SCIENTIFIQUE ET UNIVERSITAIRE

הרפובליקה של צרפת
Liberté • Égalité • Fraternité
RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

הכרה בתארים המוענקים בצרפת
סיכום ועידת וידאו מתאריך 25 באפריל 2013

RECONNAISSANCE DES DIPLOMES
Compte rendu de la vidéoconférence du 25 avril 2013

1. רקע

ועידת הווידאו נערכה בעקבות ביקורה של משלחת ממשרד החינוך הישראלי בצרפת בחודש מארס 2013. המשלחת מישראל נפגשה עם מנהלי המרכז הצרפתי של ENIC-NARIC (מערך שמפעיל האיחוד האירופי להכרה בתארים ובהכשרות מקצועיות) ועם נציגי משרדי החינוך, הבריאות וההשכלה הגבוהה והמחקר של צרפת.

בוועידה הובהרו עמדות ישראל וצרפת בנוגע להיבטים שונים של סוגיית ההכרה בתארים. לסוגיה זו השלכות מעשיות כבדות משקל, משום שיוצאי צרפת רבים מוצאים את עצמם כיום בלי יכולת לעבוד במקצועם בישראל.

המשתתפים בשיחת הווידאו, נציגי משרדי החינוך והבריאות של ישראל ומשרדי הבריאות וההשכלה הגבוהה והמחקר של צרפת (רשימה שמית בנספח), הביעו את שביעות רצונם מהתקדמות הטיפול בבעיה, שהיה תקוע מזה מספר שנים. הם בירכו בפרט על מעורבותו העמוקה של שגריר צרפת בישראל בנושא ועל הסיוע שמגיש המשרד לשיתוף פעולה מדעי ואקדמי בשגרירות צרפת.

2. הנושאים שנידונו

2.1. הכרה בתארים פרה-רפואיים

התארים במקצועות הפרה-רפואיים בצרפת אינם חלק ממערך התארים ראשון ושני, אלא מוגדרים כ"תעודות מדינה". רשויות צרפת ביצעו רפורמה בתעודות אלו על מנת לשלבן במערכת התארים ראשון עד שלישי המקובלת כיום באירופה. שינויים אלו ייכנסו לתוקף רק בעוד כמה שנים (פיזיותראפיה ב-2017, קלינאות תקשורת ב-2018 וכו'). בשלב זה בעלי התעודות מצרפת אינם מורשים לעבוד במקצועם בישראל, משום שהרשויות דורשות מהם להיות בעלי תואר ראשון או שני.

החלטות

- רשויות צרפת אינן יכולות להקים מערכת של הכשרות משלימות שתאפשר לבעלי "תעודת מדינה" לקבל תואר ראשון או תואר שני. המדינה הקולטת, ולא מדינת המוצא, היא זו שצריכה להגדיר את התקנים לתאימות בין תארים ולספק את ההכשרות המשלימות הנחוצות.

- לפני שיפתחו מערכת כזאת של הכשרות משלימות, משרדי הבריאות והחינוך של ישראל מעוניינים לבצע הערכה של תכני הלימודים הפרה-רפואיים בצרפת. משרד הבריאות של צרפת התחייב: (1) להעביר להם את תוכניות הלימודים, באנגלית (2) לשקול מינוי אדם שיסייע להם להעריך את תכני הלימוד בצרפת. לעניין (2), משרד הבריאות הצרפתי ביקש שמקבילו הישראלי ינסח בקשה בכתב ויעבירה באמצעות שגרירות צרפת בישראל.

2.2. התמחות סטודנטים צרפתים לרפואה בישראל

בישראל נדרשת תעודת רופא קודם שניתן להתחיל בהתמחות. בצרפת, עם תום השנה השישית ללימודי הרפואה, שבה מסתיימים הלימודים הכלליים, מקבלים תלמידי הרפואה תעודה אינפורמטיבית בלבד, שאינה מזכה אותם בתואר רופא, ואף לא ביכולת לעבוד במקצועם. כתוצאה מכך, סטודנטים צרפתים אינם רשאים להירשם להתמחות באוניברסיטאות בישראל.

Sderot Rothschild 7 - Tel Aviv, 66881- ISRAEL
Tel: +972 (0)3 796 80 42 -Fax +972 (0)3 796 80 45 - Web: http://fitscience.wordpress.com/ - Email: science@ambfr-il.org

<u>החלטות</u>

- רשויות ישראל הן שצריכות להחליט אם לאפשר לסטודנטים מצרפת המחזיקים בתעודת סוף השנה השישית להתחיל בהתמחות או לא, וזאת אף שתעודה זו אינה מקנה להם תואר רופא.

- משרד הבריאות של צרפת מתחייב לשלוח למקבילו הישראלי דוגמא של תעודת סוף שנה שישית כדי לאפשר לו להעריך את תוכנה.

2.3. נספח לתואר

בעקבות הסכמי בולוניה מ-1999 והדירקטיבה "Europass" מתאריך 15 בדצמבר 2004 התחייבו מדינות אירופה לצרף לתארים "נספח לתואר" כדי לאפשר למוסדות זרים להעריך בקלות רבה יותר את טיבו של התואר שאליו מצורף הנספח. משרדי הבריאות והחינוך של ישראל זקוקים לנספחים הנ"ל כדי לאשר ביתר קלות את תואריהם של הסטודנטים מצרפת הרוצים לעבוד בישראל או להמשיך בה את לימודיהם. אלא שמרבית האוניברסיטאות בצרפת אינם מסוגלות לספק נספחים אלו בשלב זה. כדי לעקוף את הבעיה נאלצים הסטודנטים הצרפתים לפנות לפרוצדורות ארוכות ויקרות: נסיעות לצרפת כדי לנסות ולשכנע את האוניברסיטאות בהן למדו, תרגום נוטריוני של מספר רב של מסמכים וכו'.

<u>החלטות</u>

- משרד ההשכלה הגבוהה ומחקר של צרפת אישר כי הוא נתקל בקושי לגרום לאוניברסיטאות הצרפתיות ליישם את ההחלטות האירופיות.

- נציגי כל המשרדים, הן מצרפת והן מישראל, מסכימים כי יש צורך להביא סוגיה זו בפני הדרג הפוליטי על מנת לקדם את הטיפול בה.

2.4. תעודות שוות ערך לתואר ראשון, שני או דוקטורט

מוסדות לימוד רבים בצרפת מעניקים תארים (כמו למשל "תעודות מאסטר מקצועיות" או אפילו תארי מהנדס או ארכיטקט) שאינם כוללים את המונחים המפורשים "תואר ראשון", "תואר שני" או "תואר שלישי". אף על פי כן, תוכנם של חלק מתארים אלו נחשב כשווה ערך לזה של תואר ראשון, שני או שלישי. באירופה מוכרים המחזיקים בתעודות אלו בבעלי תואר ראשון, שני או שלישי בהתאמה. הרשויות הישראליות מעוניינות לדעת כיצד להכיר בתעודות אלה.

<u>החלטות</u>

- המרכז הצרפתי של ENIC-NARIC יעביר למקבילו הישראלי רשימה ממצה של כל התעודות המוכרות כשוות ערך לתואר ראשון, שני או שלישי.

- באשר לתעודות שאינן כוללות את המינוח "תואר ראשון", "תואר שני" או "תואר שלישי" ושאף אינן כלולות ברשימה הרשמית של תארים שווי ערך, מרכז ENIC-NARIC הישראלי ימשיך להיעזר במקבילו הצרפתי על מנת להעריך את תוכנם ולהכיר בהם.

3. <u>סיכום</u>

עמותות בוגרי האוניברסיטאות הצרפתיות בישראל ערכו מחקר מקיף על מנת לזהות את הבעיות, לאסוף עדויות ומקרים קונקרטיים, לסכם את הטיעונים ולגבש תיק מלא ומסודר בנושא ההכרה בתארים. אף על פי כן, כל משתתפי השיחה מסכימים כי על מנת לקדם את הטיפול בנושא נדרשת כעת פעולה נמרצת של הדרג הפוליטי, הן מהצד הישראלי והן מהצד הצרפתי.

נספח - רשימת המשתתפים (בסדר אלפביתי)

מהצד הישראלי

מר עזרא בנון, מזכ"ל ה-AAEGE (עמותת בוגרי ותלמידי המוסדות הצרפתיים להשכלה גבוהה בישראל)

מר ז'אק בודייה, נספח לענייני מדע ואקדמיה בשגרירות צרפת בישראל

מר ז'ראר בן חמו, עיתונאי, "הקולקטיב הצרפתי ישראלי"

גב' איריס גורליק, הגף להערכת תארים אקדמיים מחו"ל, משרד החינוך הישראלי

ד"ר אמיר שנון, מנהל האגף לרישוי מקצועות רפואיים, משרד הבריאות הישראלי

מר ג'ונתן סיטבון, המחלקה לענייני מדע ואקדמיה בשגרירות צרפת בישראל

גב' ציפי ויינברג, הגף להערכת תארים אקדמיים מחו"ל, משרד החינוך הישראלי, מנהלת משותפת של מרכז ENIC בישראל

מר אלן זיתון, חבר "הקולקטיב הצרפתי ישראלי", חבר ועדת הפעילויות של ה-AAEGE, חבר הנהלת עמותת "גבהים"

תרגום: ג'יזל אבאזון

מהצד הצרפתי

גב' אוונג'לינה דמוראס, אחראית על לימודי אורתופטיקה, רפואת שינים ומיילדות, המשרד הצרפתי להשכלה גבוהה ולמחקר

מר פייר-בנז'מין גראסיה, המשרד להכשרת על בסיסית ולדמוגרפיה של מקצועות הרפואה, משרד הבריאות הצרפתי

מר בנואה לבה, אחראי על עניינים אירופיים ובינלאומיים, האגף להשכלה גבוהה, המשרד הצרפתי להשכלה גבוהה ולמחקר

גב' מרים לרו, אחראית על מרכז ENIC-NARIC בצרפת
מר ניקולא מרקס, סגן מנהל המחלקה לארצות אמריקה, צפון אפריקה והמזרח התיכון, המשרד הצרפתי להשכלה גבוהה ולמחקר

גב' גאל פאפין, אחראית על לימודי רפואה, המשרד הצרפתי להשכלה גבוהה ולמחקר

מר מישל פרודין, אחראי על ארצות צפון אפריקה והמזרח התיכון, המשרד הצרפתי להשכלה גבוהה ולמחקר

גב' פרנסואה פרופי, מנהלת הוועדה ללימודי רפואה, המשרד הצרפתי להשכלה גבוהה ולמחקר

4

הכנסת השמונה-עשרה
מושב שלישי

נוסח לא מתוקן

פרוטוקול מס' 198
מישיבת ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות
יום שני, א' באב תשע"א (01 באוגוסט 2011), שעה 10:30

סדר היום:

א. רישוי מקצועות רפואיים לעולים – מעקב
ב. הכרה בתארים במקצועות פרה-רפואיים מצרפת

נכחו:
חברי הוועדה:
דני דנון – היו"ר

מוזמנים:
חה"כ יואל חסון
מנכ"ל משרד הבריאות פרופ' רוני גמזו
ד"ר אמיר שנון – מנהל האגף לרישוי מקצועות רפואיים, משרד הבריאות
ד"ר ענת אנגל – עוזרת רפואית למנכ"ל משרד הבריאות
ד"ר ורד עזרא – עוזרת רפואית למנכ"ל משרד הבריאות
עו"ד אביטל וינר-אומן – ייעוץ משפטי, משרד הבריאות
ורה אופיר – מנהלת מחלקת רישוי, המשרד לקליטת העלייה
קלאודיה כץ – מנהלת אגף תעסוקה, המשרד לקליטת העלייה
מאיר לופטינסקי – ממונה על התעסוקה, הסוכנות היהודית
ד"ר לרפואה עליזה זיידמן – מנהלת מחלקה פנימית ב' וקורס הכנה לרישוי רופאים, בית-חולים השרון
ד"ר זינה פראדין – רכזת קורס רופאים, בית-חולים השרון
ברי אסיאג – מזכירת קורס רופאים, בית-חולים השרון
אסתר בלום – מנהלת מועצת ארגוני עולים
מריו לב – יושב-ראש מועצת ארגוני עולים, התאחדות אמל"ט
פרופ' חיים דורון – יושב-ראש חבר הנאמנים, המכון הלאומי לחקר שירותי הבריאות ומדיניות
אינג' עזרא בנון – מזכיר כללי, אגודת בוגרי מוסדות להשכלת-על מצרפת
ד"ר עמנואל נבון – מרצה בחוג למדעי המדינה, אוניברסיטת תל-אביב
דניאל אוברמן – סמנכ"ל ארגון "נפש בנפש"
נויה גוברין – מנהלת המחלקה לקשרי ממשלה, ארגון "נפש בנפש"
זאב גרשינסקי – סגן מנהל המחלקה לקשרי ממשלה, ארגון "נפש בנפש"
דניאלה שיפר-סלסקי – מחלקת תעסוקה, ארגון "נפש בנפש"
סם קדוש – מנכ"ל C.N.E.F, מרכז לסטודנטים עולים דוברי צרפתית
אבי זאנה – מנכ"ל עמותת עמי
שמשון רפאל אהרן – כתב עיתון "הארץ"

מנהלת הוועדה:
דנה גורדון

קצרנית פרלמנטרית:
טלי רם

היו"ר דני דנון:

מצד שני, מה את מציעה? שתהיה הקלה במבחן, ברמה?

דני אוברמן:

ההצעה של ד"ר נבון לתת פטור לכל מדינות OECD היא הצעה רצינית. הרי ניתן לעבור ממדינה למדינה, לעסוק ברפואה, אבל בארץ עכשיו עולה הצעה להרחיב את הבחינות. אולי זה דבר שצריך לשקול מהמדינות, שישראל התקבלה לחבורה המכובדת הזאת, להגיד: אלה המדינות שישראל מקבלת את התארים של הרופאים שלהן. אולי זאת הצעה שאפשר לדון עליה, וזה ודאי וודאי ירחיב את העלייה, וברכה לכולנו.

נויה גוברין:

דבר נוסף, לגבי ההסתכלות למשל, שזה גם צעד מאוד משמעותי שמשרד הבריאות עשה. ההסתכלות היתה עד לפני שנה, נדמה לי, בין שלושה לשישה חודשים, וההחלטה היום שההסתכלות של רופא שמגיע מאותן מדינות היא בין חודש לשלושה חודשים. ההחלטה הזאת לא התקבלה משום מקום, היא התקבלה לאור זה שמבינים שאותם רופאים מגיעים עם הניסיון ועם המקצועיות ועם הידע, וקיצרו להם את תקופת ההסתכלות. עכשיו הולכים לדורות אחורה.

היו"ר דני דנון:

תודה.

ד"ר אמיר שנון:

אני מבקש כמה הבהרות לגבי דברים שנאמרו שהם לא מדויקים.

היו"ר דני דנון:

אתה יכול לשמוע את כולם ולאחר מכן להתייחס. עזרא בנון, אגודת בוגרי מוסדות להשכלת-על מצרפת.

עזרא בנון:

באגודה שלנו 85 חברים מכל המקצועות של הרפואה. אנחנו דיברנו בישיבה האחרונה על כך שיש מחסומים רבים שמשרד הבריאות באגף הזה מעמיד כל הזמן מול העולים מצרפת. מה שנאמר לנו, שזה החוק. אז נאמר על-ידי חברי כנסת מכובדים: אם החוק לא בסדר, אנטי-עלייה, תשנו את החוק.

מה שומעים היום? רוצים לשנות את החוק בכיוון ההפוך – להכניס עוד מחסום, להגיד: הפטור שהיה, במקום להרחיב אותו ל-OECD, לא, אנחנו נבטל אותו. לא רק מנצלים את הצעדים שממשלת צרפת עושה כדי לצמצם את העלייה או ההגירה, אלא גם כן מוסיפים משהו נוסף.

היות וכולם דיברו על זה, אני רוצה להגיד משהו אחר מאוד מאוד חשוב. עשרות אנשים לא יכולים לעבוד בארץ מכיוון שיש בחוק בקשר למקצועות פרה-רפואיים דרישה לא רלוונטית, שהתואר שלהם יהיה תואר ראשון. בצרפת, כל הלימודים של הפקולטות לרפואה מנוהלים על-ידי משרד הבריאות, שהוא לא מיישם את שיטת תואר ראשון, שני, שלישי. אחרי ארבע שנים זה נותן Diplomed'Etat.

האנשים האלה באים, לא עונים לפניות, זורקים את האנשים לרחוב ומתייחסים אליהם ללא כל רגישות חברתית. אנחנו הולכים ושואלים, ואומרים לנו – זה החוק. תשנו את החוק.

היו"ר דני דנון:

עזרא, במובן הפרקטי מה אתה מציע?

עזרא בנון:

פשוט מאוד, להוציא מהחוק את הדרישה לגבי התואר – לדוגמה, בן-אדם שבא ממקצוע פרה-רפואי, יהיה תואר ראשון. אם הוא למד את זה, ובמדינה שלו הוא עבד ארבע, חמש, עשרים שנה – ויש כאלה – והוא בא לארץ ואומרים לו: אתה לא תיכנס בכלל, בארבע עיניים גם אומרים לו תחזור לצרפת, זה לא שיטה, זה אנטי-ציוני. זה לא שיטה, והדברים האלה ממשיכים.

יש נגישות, בסדר, אבל להגיד לא? אז במה עוזרת הנגישות? המאגר של צרפת הוא מאגר גדול מאוד של עולים, בכל הרפואה. כמעט בכל משפחה יהודיה מצרפת יש רופא או מישהו ברפואה. למה אתם רוצים לעצור אותם?

היו"ר דני דנון:

זאת לא המטרה של אף אחד בחדר הזה.

עזרא בנון:

אבל אני אומר לכם, שמעתי מהרבה עולים שאמרו להם בארבע עיניים – תחזרו לצרפת. אני אומר את זה כאן כי זה מאוד מאוד חמור.

יואל חסון:

אתה יודע, כל פעם אני שומע את זה. שילכו עם מכשירי הקלטה – אני לא אומר סתם – אני רוצה לשמוע פקיד מדינה אחד שאומר משפט כזה למישהו. שיקליטו אותו.

עזרא בנון:

אני רוצה להגיד לך - כבוד חבר הכנסת – באים, מייבשים אותם. קודם כול, לא עונים להם. כשעונים להם, מבקשים מהם לעבור מבחן יחסית קשה, בינתיים אין להם כסף, אין להם עבודה. למי נותנים עבודה? לעובדים הזרים, אבל לעולים לא נותנים עבודה. ואז באים ללא כסף, מה הם צריכים לעשות? אתה חושב שהם ייקחו סיכון כלשהו? רוב האנשים גם לא רוצים להתראיין בתוכניות הרדיו, מפחדים. מפחדים שיזרקו אותם.

היו"ר דני דנון:

תודה, עזרא. קלאודיה כץ, משרד הקליטה, בבקשה.

קלאודיה כץ:

תודה רבה. אני מצד אחד מברכת.

היו"ר דני דנון:

קודם כול, תשובה לגבי עניין הנוטריונים.

קלאודיה כץ:

מצד אחד, אני באמת מברכת על שיתוף הפעולה שלנו ועל ההתקדמות אבל יש כמה בעיות מאוד קשות.

אני אתייחס לנוטריונים כדי לשים את זה בצד. אנחנו פנינו למשרד החוץ, עשינו סבב של נציגויות. למשרד החוץ מבחינה משפטית אין רשימה שהם יכולים להכיר בנוטריון כזה או אחר במדינה כזו או אחרת. זה דבר אחד.

שנית, הרי אנחנו רוצים שהמסמכים האלה יהיו תקפים לאותה מדינה. על מנת שנוטריון יחתום על התקפות של המסמכים, הם בעצם צריכים לעבור את אישורי ה"אפוסטיל" או במקום זה, משרד החוץ של אותה מדינה שבה הבן-אדם נמצא. מדובר גם על עלות גבוהה של תרגום וגם

על עלות גבוהה של האישורים האלה, ולכן הנושא פשוט ירד מהפרק, ועלה הניסיון הזה להמליץ למבקרים לעשות תרגומים כאן.

לגבי המבחנים ולגבי ההצעה של ביטול אפליה. במטרה לבטל את האפליה, לפני כשנה, ועדת העבודה, הרווחה והבריאות החליטה על תוספת מבחן רישוי לרופאים עולים מכל המדינות לידיעת העברית. מצד אחד, זה נפלא, הילדים שלי גם לא יודעים להתלונן ברוסית, הם יצטרכו שמישהו ישמע אותם בעברית, אבל העולים שמגיעים ארצה ועוברים את מבחן הרישוי, עכשיו מ-1 בינואר 2012 יצטרכו לעבור מבחן רישוי בעברית, שהוא בטח לא יהיה קל.

אנחנו כמשרד רוצים להיערך לקורסי הכנה, כשכאן מדובר גם על תקציבים מאוד גדולים, ונקבל ממשרד הבריאות את הדרישות הבסיסיות על מנת לעשות את זה, כמובן בשיתוף עם משרד החינוך. זה עוד מבחן לרופא.

מהלך הרצון שלנו לעשות השוואה לגבי האפליה, בפני מי? בפני מישהו שלמד בארץ, טרי מאוד, ומגיע מספסל הלימודים, מול מישהו שמגיע מומחה או בעל ניסיון מחוץ-לארץ? אין כאן שום השוואה. ואם אנחנו נחלק להם לעוד מבחנים, היום תהליך הרישוי המזורז – עם כל הניסיון שלנו לקחת מ"מסע" ולרקוד אני לא יודעת איזה ריקודים – אנחנו מגיעים לשנתיים.
המדינה משלמת בזמן הזה דמי קיום, נסיעות, הכנות. למה אנחנו נגיע? אנחנו נחלק את זה לשלושה מבחנים, לחמישה מבחנים? אף עולה רופא מאף מדינה לא יעלה ארצה. אנחנו לא נקל.

כשאתה מדבר על ועדה, אתה מדבר על ועדה שתייעץ איך לעשות את זה. אתה בכלל לא מעמיד שאלה האם צריך לעשות את זה, האם נכון לעשות את זה.

<u>פרופ' רוני גמזו:</u>

לא, לא, גם צריך וגם נכון. אני מוכן יחד עם דימיטרי לקבוע.

<u>היו"ר דני דנון:</u>

הוועדה תבדוק גם את הצורך.

<u>קלאודיה כץ:</u>
לגבי אלה שנכשלים, יש ניסיון מצוין שאנחנו עשינו מול בית-חולים "אסף הרופא", ואנחנו כמובן נשתף פעולה באופן מלא ונעזור בהכנה, זאת לא הבעיה.

לשאלתך, יושב-ראש הוועדה, מה מציעים כאן על מנת להקל על אלה שנכשלים. בטח ובטח להוסיף להם עוד 80 מבחנים לא יקל על אלה שנכשלים.

לגבי הנושא של פרה-רפואיים – שוב, באמצעות ועדת העבודה, הרווחה והבריאות הוחלטו החלטות שהתוקף שלהן כתוקף החוק, והוכנסו דרישות כאלה או אחרות לרישוי, גם באמצעות ועדות אחרות בכנסת, לרישוי פרה-רפואי ממדינות שונות.

קיימת בעיה כי שיטת ההוראה שלנו בתחום הרפואה נלקחה כדוגמה לרוב מארצות-הברית. מה לעשות שארגנטינה, צרפת וברית-המועצות לשעבר עבדו בשיטה אחרת. למשל, קלינאי תקשורת שמגיעים אפילו מ"סורבון", הם בתואר של חינוך, הם לא בתואר של רפואה. החוק שהסדיר אצלנו, בעצת משרד הבריאות, לרצון המדינה לתת באמת השוואה והזדמנות שווה לכולם, גרם לכך שהיום כדי שאני אקבל את התואר קלינאית תקשורת בארץ ואוכל לעבוד, הייתי צריכה ללמוד ברוסיה, בארגנטינה או בצרפת בתור מישהו שלומד רפואה.

ונכון אמרו – יש גם שמע ויש גם דיבור, אבל אנחנו נמצאים במצב שצריך להסתכל אחורה שוב, ובנוסף למה שאנחנו דיברנו בינינו ואמרנו שנעשה קורסי השלמה והכנה, אולי להגיד שמי שלמד ועבד בחוץ-לארץ והוא בעל ניסיון של חמש שנים פלוס, עשר שנים פלוס, וטיפל במשלחות שלנו בחוץ-לארץ- מי שנמצא שם ופונה אליהם באותם מקצועות: פיזיותרפיה, קלינאות תקשורת, דיאטנים – אולי אפשר להכיר גם בהם ואז זו באמת תהיה איזושהי מחווה לעלייה.

5

הצעת חוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות (הוראת שעה) , התשע"ד - 2014

תיקון סעיף 58- הוראת שעה

1. בתקופה שמיום תחילתו של חוק זה עד יום כד' טבת תשע"ט (01.01.2019), יקראו את סעיף 58 לחוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות, התשס"ח - 2008[1] (להלן- החוק העיקרי), כך:

אחרי פסקת משנה (ו) יקראו:

"(1ו) המנהל רשאי להעניק תעודה במקצוע הבריאות המנוי בפרטים 1-4 בטור א' בתוספת הראשונה (להלן- במקצוע), למבקש שאינו בעל תואר אקדמי ראשון, ובלבד שהתקיימו בו כל הבאים:

[1] ס"ח התשס"ח, עמ' 720; התשע"ב, עמ' 246.

(א) (1) הוא בעל תעודה המעידה על סיום לימודיו במקצוע, שניתנה לו על ידי מוסד להשכלה גבוהה בחוץ לארץ(להלן- תעודת הלימודים); בסעיף זה "מוסד להשכלה גבוהה בחוץ לארץ" מוסד מוכר להשכלה גבוהה מחוץ לישראל, המלמד ברמה אקדמית אך אינו בהכרח אוניברסיטה.

(2) תעודת לימודים תוכר לעניין סעיף זה, אם הוכח להנחת דעתו של המנהל כי אותו מוסד מוכר כמוסד להשכלה גבוהה בחוץ לארץ על פי הדין החל באותה מדינה, והמנהל הכיר באותו מוסד, בתעודה שניתנה על ידי המוסד ובמכלול לימודיו של המבקש.

(3) בהחלטה לפי פסקה (2) ישקול המנהל, בין היתר, את רמת מוסד הלימודים, את רמת הלימודים, את תכנית הלימודים, את היקף לימודי התעודה ואת משך לימודי התעודה במוסד להשכלה גבוהה בחוץ לארץ, בהשוואה לרמת הלימודים, לתכנית הלימודים, להיקף הלימודים ולמשך הלימודים לתואר אקדמי מוכר הנהוגים במוסד מוכר להשכלה גבוהה בישראל; בהחלטה כאמור רשאי המנהל להיוועץ בוועדה המייעצת.

(4) המנהל, לאחר התייעצות עם הוועדה המייעצת, רשאי לדרוש מהמבקש להשלים את לימודיו במוסד מוכר להשכלה גבוהה ולעמוד בבחינות שקבע, כתנאי להכרה בלימודיו לפי פסקה (2).

(ב) בתקופה בה למד המבקש לא היה ניתן ללמוד לתואר אקדמי ראשון לפחות במקצוע הבריאות באותה מדינה בה למד.

(ג) תעודת הלימודים אפשרה למבקש לקבל רישיון לעסוק במקצוע באותה מדינה ואם באותה מדינה לא נדרש רישיון לשם עיסוק במקצוע- אפשרה תעודת הלימודים לעסוק כדין במקצוע באותה מדינה.

(ד) הוא עומד בתנאי סעיף 8 לחוק למעט לעניין השכלה כאמור בסעיף 8(3).

(ה) בתקופה בה למד המבקש הוא לא היה אזרח ישראל או "בעל רישיון לישיבת קבע או בעל רישיון לישיבת ארעי כאמור בסעיף 2(א)(3) ו- (4) לחוק הכניסה לישראל התשי"ב – 1952[2].

(ו) הכיר המנהל בלימודיו של מבקש בהתאם להוראת סעיף זה, ייתן המנהל למבקש תעודה זמנית במקצוע הבריאות שתוקפה יוגבל ל-18 חודשים (בסעיף קטן זה – תעודה זמנית); המנהל רשאי להגביל תעודה זמנית בכל תנאי הדרוש, לדעתו, כדי להבטיח את בריאות הציבור, לרבות איסור עיסוק בפעולות מסוימות שקבע, בהתחשב, בין השאר, בהשכלתו ובניסיונו המקצועי של המבקש; מי שניתנה לו תעודה זמנית במקצוע בריאות יראו אותו כבעל תעודה במקצוע בריאות, כל עוד התעודה הזמנית עומדת בתוקפה, ובכפוף לתנאים שנקבעו בה; לשם קבלת תעודה קבועה במקצוע הבריאות יוכיח המבקש לפי סעיף זה כי עסק במשך 12 חודשים לפחות במקום שבו האחראי או הממונה הוא עוסק בעל תעודה באותו מקצוע הבריאות שנתן לו המנהל, והוכיח ידע וניסיון במקצוע הבריאות להנחת דעתו של המנהל.

---

[2] ס"ח התשי"ב, עמ' 354 ; התשע"ב עמ' 608

דברי הסבר

כללי

בעבר, העניק משרד הבריאות תעודות הכרה במעמד למספר מקצועות "פרה-רפואיים" לפי קריטריונים שנקבעו בנוהל משרד הבריאות. בשנת 2004, ביטל בית המשפט העליון את הנוהל למתן תעודות הכרה במעמד במקצוע "טיפול ביצירה והבעה", בקובעו כי לא ניתן לפגוע בזכות העותרות לעסוק בטיפול בהבעה וביצירה מכוח הסדר שלא עוגן בחקיקה ראשית.

בהמשך לכך ובהתאם לפסיקת בג"ץ, פעל המחוקק להסדרת מעמדם של העוסקים במקצועות הבריאות "בכדי להבטיח רמה מקצועית הולמת של העוסקים בהם ולהגן על בריאות הציבור" ובשנת 2008 פורסם חוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות.

הוחלט כי בשונה מהמצב שהיה קיים ערב חקיקת החוק, אז עסקו במקצוע מטפלים בעלי מגוון של רמות השכלה, העוסקים במקצועות הבריאות בישראל מכאן והלאה יהיו בעלי השכלה אקדמית של תואר ראשון לפחות. דרישה זו קיימת ברוב מדינות העולם המערביות. בארה"ב, למשל, ברוב מקצועות הבריאות על העוסק להיות בעל תואר שני לפחות ובחלקם להיות בעל תואר ד"ר.

במטרה לצמצם את הפגיעה במי שעסק במקצוע הבריאות המוסדר ערב תחילת החוק, נקבעו בחוק הוראות מעבר שונות, המפורטות בסעיף 58 לחוק. בין היתר נקבע עי עוסק ותיק שאינו בעל תואר אקדמי ראשון במקצוע, אך הוא בעל השכלה שהוכרה להנחת דעת המנהל במשרד הבריאות כמתאימה, עסק לפחות חמש שנים בישראל ערב חקיקת החוק והסתמך על המצב שהיה קיים ערב פרסומו, היה רשאי לקבל תעודה בכפוף לעמידה בבחינות מיוחדות ועמידה בתנאים נוספים ככל שיקבעו ע"י המנהל.

הוראת מעבר זו פגה זה מכבר ועל כל המבקשים כיום להיות בעלי תואר אקדמי במקצוע.

בעקבות בקשות לקבלת תעודה של עולים חדשים מצרפת, התברר כי עד לאחרונה במספר מצומצם של מדינות באירופה למדו מקצועות אלו לתעודה ולא לתואר אקדמי ראשון כנדרש בחוק. לימודי תעודה אלו אפשרו לבוגריהם לעסוק במקצוע באותה מדינה.

בעקבות הסכם בולוניה, שאחד מתוצריו הוא ביטולו של התואר "דיפלומה", והחלפתו בתארים האנגלו-סקסים "בוגר" ו"מוסמך" (BA\BSc MA\MSc) החלו האוניברסיטאות בגרמניה, צרפת וספרד ללמד לימודים אלו לתואר ראשון.

לאחר שניסיונות לפתיחת תוכניות השלמה לתואר מול מספר מוסדות אקדמיים בישראל לא צלחו, עלה הצורך למציאת פתרון לעולים חדשים בעלי "דיפלומה" המעוניינים לעסוק במקצועם בישראל.

לצד החשש מהחזרת המצב במקצועות אלו לקדמותו ערב הסדרתו בחוק ולכך שדרך הוראת מעבר לבעלי ה"דיפלומות" יכנסו למערכת הבריאות בעלי תעודות שאינם עומדים בסטנדרט הנדרש, עלה וגבר הצורך להסדיר את מעמדם של העולים החדשים בעלי ה"דיפלומות".

הצעת חוק זו נועדה לאפשר לתקופה של חמש שנים, לבעלי דיפלומות, שלמדו במוסד להשכלה גבוהה מחוץ לישראל שאינו בהכרת אוניברסיטה, אך הוא מלמד ברמה אקדמית אשר הינה שוות ערך לתואר ראשון הנלמד בישראל, והם אינם בעלי תואר ראשון במקצוע, לקבל תעודה במקצוע הבריאות ובלבד שעמדו בתנאים שנקבעו בהצעת החוק.

ההצעה נותנת כלים למנהל לאבחן בין בעל "דיפלומה" ראויה שניתנה במוסד בו מתקיימים לימודים שהם שווי ערך לתואר ראשון הנלמד בישראל, ובוגריו לא קיבלו תואר ראשון רק משום שהדבר לא היה נהוג באותה מדינה, לבין בעלי תעודות שונות שאינן שוות ערך לתואר ראשון ונלמדו במוסדות שונים שאינם עומדים בסטנדרטים המינימליים לשם עיסוק במקצוע בישראל.

סעיף 1

מוצע כי מיום תחילתו של החוק ולמשך כחמש שנים, עד ליום 01.01.2019, יתווסף להוראות המעבר שבסעיף 58 לחוק, סעיף 11 שעניינו מתן תעודות למי שאינו בעל תואר ראשון במקצוע אל הוא בעל דיפלומה מחוץ לישראל, שהיא שוות ערך לתואר ראשון לפי קביעת המנהל.

מוצע כי המנהל יהיה רשאי להעניק תעודות במקצועות פיזיותרפיה, קלינאות תקשרות, ריפוי ועיסוק ותזונה למי שהתקיימו בו כל התנאים הבאים:

1. הוא בעל תעודה באחד מהמקצועות האמורים ממוסד להשכלה גבוהה מחוץ לישראל, שאינו בהכרח אוניברסיטה שהמנהל הכיר במוסד הלימודים ובתעודה שניתנה לו. בדומה לסעיף 11 העוסק בהשוואת תארים מחו"ל לתארים הנלמדים בישראל, ומצע גם כאן, כי לשם הכרה בתעודת לימודים זו יוכח להנחת דעת המנהל כי רמת מוסד הלימודים, רמת הלימודים, תכנית הלימודים, היקף לימודי התעודה ומשך לימודי התעודה הם שווי ערך ללימודים במקצועות אלו המתקיימים לתואר ראשון בישראל.
2. באותה תקופה בה למד המבקש את לימודי התעודה בחו"ל לא היה ניתן ללמוד באותה מדינה לתואר ראשון- הוראת מעבר זו אינה באה לאפשר יצירת מסלול עוקף לתנאי התואר האקדמי הנדרש בחוק, אלא לפתור את מצוקתם של עולים חדשים ממדינות בהם לא היה ניתן ללמוד לתואר ראשון באותה מדינה טרם עלייתם.
3. תעודת הלימודים אפשרה למבקש לקבל רישיון באותה מדינה, ואם באותה מדינה לא ניתן רישיון, לעסוק כדין באותה מדינה – תעודה שבידי המבקש צריכה להיות כזו המוכרת ע"י הרשויות באותה מדינה, דבר המעיד על טיבה ומהותה של התעודה.
4. על המבקש לעמוד, כמובן, ביתר דרישות החוק מלבד התואר הראשון, כגון הכשרה מעשית ועמידה בבחינות.
5. באותה תקופה בה למד המבקש הוא לא היה אזרח או תושב ישראל – הצעת החוק לא נועדה לאפשר לתושבי ישראל שלא עמדו בסטנדרטים המינימאליים הנהוגים מזה שנים רבות בישראל לקבל תעודה לפי החוק אלא כאמור נועדה לאפשר לעולים חדשים שפעלו לפי הסטנדרטים המקובלים במדינה בה חיו באותה העת.

לבסוף מוצע כי מי שהמנהל הכיר בלימודים לאחר בדיקת התנאים האמורים, והוא עמד ביתר תנאי החוק, יקבל תעודה זמנית ל18 חודשים לשם עיסוק במקצוע במשך שנה במקום בו עובד עוסק בעל תעודה לפי החוק. הוראה דומה היתה קיימת בהוראות המעבר ביחס לבעל תארים ראשונים מחו"ל שאינם בעלי ותק של עיסוק בישראל, ונועדה לבחון את השתלבותו של המבקש במערכת הבריאות בישראל.

היו"ר יולי יואל אדלשטיין:

בשם שרת הבריאות ישיב השר לאזרחים ותיקים, חבר הכנסת אורי אורבך, בבקשה. אנחנו סומכים עליך.

השר לאזרחים ותיקים אורי אורבך:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשם שרת המשפטים, שהיא בשם שרת הבריאות – כמו בתלמוד: אמר רבי יוחנן, אמר רבי זירא, אמר רבי - - -

היו"ר יולי יואל אדלשטיין:

זה יותר מזכיר פרקי אבות, אבל - - -

השר לאזרחים ותיקים אורי אורבך:

דור שלישי, כן. רק עם אנשים - -

היו"ר יולי יואל אדלשטיין:

מתחיל להזכיר פרקי אבות ההתנהגות הזאת של הממשלה.

השר לאזרחים ותיקים אורי אורבך:

- - זה כמו חז"ל, רק עם אנשים הרבה יותר חכמים.

חברי, חברות הכנסת, שרת הבריאות נאלצה, לצערה, להיעדר מדיון זה ואני אמלא את מקומה. ב-2008 פורסם חוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות. ערב חקיקת החוק עסקו במקצוע מטפלים בעלי מגוון של רמות השכלה ולא הייתה הסדרה של דרישות המקצוע. בחוק הוחלט כי העוסקים במקצועות הבריאות בישראל מכאן והלאה יהיו בעלי השכלה אקדמית של תואר ראשון לפחות.

במטרה לצמצם את הפגיעה במי שעסק במקצוע הבריאות המוסדר ערב תחילת החוק נקבעו בחוק הוראות מעבר שונות. תוקף הוראות המעבר פג וכיום כל המבקשים לעסוק בישראל במקצועות הבריאות נדרשים לעמוד בהוראות החוק, לרבות להיות בעלי תואר אקדמי כנדרש.

(היו"ר גילה גמליאל, 12:03)

בהמשך התברר כי עד לאחרונה, במספר מצומצם של מדינות באירופה, למדו מקצועות אלו לתעודה ולא לתואר אקדמי ראשון כנדרש בחוק. ניסיונות לפתיחת תכניות השלמה לתואר מול מספר מוסדות אקדמיים בישראל לא צלחו.

ישנו חשש כי פתיחת האפשרות להעניק תעודה למי שאינו בעל תואר אקדמי תרוקן מתוכן את מטרת החוק וכי דרך אפשרות זו ייכנסו למערכת הבריאות בעלי תעודות שאינם עומדים בסטנדרט הנדרש.

לצד חשש זה עלה וגבר הצורך להסדיר את מעמדם של העולים החדשים בעלי הדיפלומות. הצעת החוק שלפנינו מועדה לאפשר לתקופה קצובה של 5 שנים לבעלי דיפלומות שלמדו במוסד להשכלה גבוהה מחוץ לישראל, שאינו בהכרח אוניברסיטה, ברמה שהיא שוות ערך לתואר ראשון הנלמד בישראל, לקבל תעודה במקצוע הבריאות, ובלבד שעמדו בתנאים שנקבעו בהצעת החוק.

אשר על כן, הסכימה הממשלה לתמוך בהצעת החוק בנוסח שאושר בין היתר על-ידי משרד הבריאות ובכפוף לתיאום והסכמה של משרדי הבריאות, המשפטים, הקליטה והחינוך. תודה רבה.

היו"ר גילה גמליאל:

תודה רבה. תודה רבה לשר אורי אורבך.

חבר הכנסת שמעון אוחיון, אתה מסכים לכל הדברים שאמר השר?

שמעון אוחיון (הליכוד ביתנו):

בוודאי.

היו"ר גילה גמליאל:

אוקיי. אז אנחנו נעבור להצבעה על הצעת חוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות (תיקון – פיזיותרפיסט וקלינאי תקשורת ותיקים), התשע"ד-2014. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 39

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות (תיקון – פיזיותרפיסט וקלינאי תקשורת ותיקים), התשע"ד-2014, לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר גילה גמליאל:

39 בעד. אין מתנגדים. ההצעה עברה ותועבר לדיון בוועדת העבודה, הרווחה והבריאות.

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

עלייה.

שמעון אוחיון (הליכוד ביתנו):

העלייה והקליטה.

היו"ר גילה גמליאל:

מכיוון שיש דרישה להעברה לוועדת העלייה והקליטה, הדיון יועבר לוועדת הכנסת לקבלת החלטה.

שמעון אוחיון (הליכוד ביתנו):

לא, לא - - -

היו"ר גילה גמליאל:

מכיוון שאף אחד לא מציע את ועדת העבודה והרווחה, אז הדיון יתקיים - - -

אברהם מיכאלי (ש"ס):

- - -

היו"ר גילה גמליאל:

סליחה?

אברהם מיכאלי (ש"ס):

- - - הייעוץ המשפטי?

היו"ר גילה גמליאל:

בייעוץ המשפטי מדברים על ועדת העבודה, הרווחה והבריאות. ומכיוון שחבר הכנסת אוחיון מבקש ועדת העבודה - - -

שמעון אוחיון (הליכוד ביתנו):

הקליטה.

היו"ר גילה גמליאל:

הקליטה. השאלה היא אם יש עוד חבר כנסת שמציע אחרת, אם לא – זה יועבר לקליטה. טוב, מכיוון שיש את הוויכוח הרגיל, יועבר לוועדת הכנסת להחלטה. תודה רבה.

פורום קהלת (ע"ר)
עם ועולמו 8 ירושלים
משרד 025312720
office@kohelet.org.il
www.kohelet.org.il

כ"ז בחשוון תשע"ד
31 באוקטובר 2013
[מספרנו אא10]

לכבוד

פרופ' רוני גמזו

מנכ"ל משרד הבריאות

בדוא"ל mankal@moh.health.gov.il

ובפקס 02-5655966

שלום רב,

הנדון: הצעות מעשיות לפתרון בעיות בעניין רישוי מקצועות בריאות

תקציר המכתב

במכתב זה נבקש להציע בקצרה קידום פתרון בשני עניינים בנתחום רישוי עיסוק במקצועות בריאות, כדי לסייע למצוקתם של עולים חדשים רבים המבקשים לעסוק במקצועם בישראל:

א: הכרה כ"תואר אקדמי" בתעודות שניתנו בבתי ספר מקצועיים במקצועות בריאות בצרפת ומדינות אירופאיות נוספות. לעמדתנו, לצורך תנאי הסף של החוק הדורש "תואר אקדמי", אין כל מניעה להכיר בתעודות אלו, המעידות על סיום הלימודים במוסד להשכלה גבוהה ברמה שאין חולק שאינה נופלת מזו שבישראל, כמובן בכפוף לבדיקה וההשוואה שעל המנהל לעשות לכל תואר מחו"ל לפי סעיף 11. בד-בבד נציע שינוי תקיקה קל שיסיר את הספק בעניין.

ב: הסדרת העיסוק והרישוי במקצועות הפודיאטריה והפודיאטריה הניתוחית. על אף שבתוספת לחוק מקצועות הבריאות מפורטות חדרישות לקבלת תעודה, טרם נקבעו הנהלים לעניין ההכרה בתארים מחו"ל, כמתחייב מכך שמקצוע זה לא נלמד בישראל ובהתאם לסעיף 11(ב1). בנוסף, על אף שבפקודת הרופאים נקבע כי ייקבעו בתקנות תחומי העיסוק המותרים לפודיאטרים ופודיאטרים מנתחים, טרם הותקנו תקנות כמתחייב.

אפתח בהצגת הפורום: פורום קהלת פועל לעיגון מעמד הקבע של ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי, לחיזוק הדמוקרטיה הישראלית, קידום חירות הפרט ועידוד יישום עקרונות השוק החופשי בישראל.
הפורום הוקם בתחילת שנת 2012. הוא מאוגד כעמותה ללא כוונת רווח ואינו נתמך על ידי כל גורם מדינתי. הפורום מסייע לנבחרי ציבור מכל המפלגות בגיבוש מדיניות בתחומי עיסוקם, בדרך של מחקר עובדתי או משפטי, וכן מקדם את מטרותיו באמצעות פנייה לבתי משפט.

בחודשים האחרונים עוסק הפורום, בין היתר, בקשיים העומדים בפני עולים חדשים בעלי מקצועות רפואה שונים לקבל רישיון לעסוק במקצועותיהם בישראל. נפגשנו עם נציגים של ארגוני עולים כדי לשמוע על הבעיות שהם מכירים מקרוב; נועצנו עם בעלי מקצוע ותיקים ומנוסים בתחומים שונים, כדי לשמוע את עמדתם ולהכיר את זווית ראייתם; שוחחנו עם עולים חדשים המתמודדים עם קשיים אלו; ועשינו מחקר משפטי יסודי ומעמיק בכמה מן התחומים שבהם זיהינו צורך בתיקון.
פנינו אליך לאחרונה בעקבות פנייתן של שתי קליטאיות תקשורת שתאריהן לא הוכרו על ידי משרדך. בתשובתך דחית את טענותינו, ואנו פנינו בעתירה לבית המשפט לעניינים מינהליים בירושלים (עת"מ 14661-10-13). מצדנו אין בכך, כמובן, כדי למנוע שיח ענייני ושיתוף פעולה בכל סוגיה, לשם מציאת פתרונות הולמים שיקדמו את שירותי הבריאות בישראל וישמרו על רמה מקצועית נאותה, בד-בבד עם מתן משקל נכון לחופש העיסוק ולצורך לאפשר קליטת עלייה בישראל.

א. <u>**ההכרה בתארים במקצועות הבריאות שנלמדו בחו"ל במוסדות שאינם אקדמאיים**</u>

הבעיה בוודאי מוכרת לך היטב. בקצרה, החוק להסדרת העיסוק במקצועות הבריאות דורש כתנאי למתן תעודה מטעם משרד הבריאות "תואר אקדמי", כמפורט בתוספת הראשונה לחוק. המונח "תואר אקדמי" מוגדר בסעיף 2 לחוק, כאחת משתי אפשרויות: האחת תואר אקדמי ישראלי בהתאם לחוק המל"ג, והשני **"תואר אקדמי שניתן על ידי מוסד להשכלה גבוהה בחוץ לארץ, והמנהל הכיר בו בהתאם להוראות סעיף 11(א)"**.
סעיף 11(א) קובע את הדרך להכרה בתארי חוץ: **"תואר אקדמי שניתן על ידי מוסד להשכלה גבוהה בחוץ לארץ יוכר לעניין חוק זה, אם אותו מוסד מוכר כמוסד להשכלה גבוהה על פי הדין החל באותה מדינה, והמנהל הכיר באותו מוסד, בתואר שניתן על ידי המוסד ובמכלול לימודיו של המבקש לתואר"**. סעיף זה מעניק סמכות וכלים למנהל לבחון היטב את טיבו של התואר שנלמד בחו"ל, למנוע הכרה בלימודים שאינם ראויים להכרה ובכך להגשים את תכלית החוק. סעיף 11(ב) מוסיף ומפרט כי ההכרה תיעשה תוך השוואה **"לרמת הלימודים, לתכנית הלימודים, להיקף הלימודים לתואר ולמשך הלימודים לתואר אקדמי מוכר הנהוגים במוסד מוכר להשכלה גבוהה בישראל"**. הלך הבדיקה, ההשוואה וההכרה שעושה המנהל הוא אפוא המסגן המהותי להגשמת תכלית החוק, והוא אשר מבטיח מתן תעודה אך ורק למי שלמד את מקצועו בסטנדרט הנדרש.
במציאות, מקצועות בריאות רבים (פודיאטריה, קליטאות תקשורת, תזונה ועוד) נלמדים בצרפת ובמדינות אירופאיות נוספות אך ורק <u>בבתי ספר מקצועיים</u> שאינם של המדינה, בשל סיבות היסטוריות שונות. לפיכך, בהתאם לשיטה הנהוגה שם, התואר הניתן בסיום לימודי מקצועות אלו <u>איננו תואר אוניברסיטאי</u> מבחינה רשמית. מוסכם על אנשי המקצוע כי תכניות הלימודים הללו אינן נופלות מתכניות אוניברסיטאיות במדינות אחרות, לרבות בישראל.
עם זאת, משרד הבריאות סבור שתארים אלו אינם בכלל "תואר אקדמי" ולכן אינם עומדים בתנאי הסף של החוק. המצב כיום הוא אפוא כי רק בשל בעיה פורמלית פרשנות מצמצמת למינוח בחוק נמנעת תעודה

מעשרות עולים במקצועות שונים, ונשללת מהם האפשרות לעסוק במקצועם כדין בישראל.

עמדה מסורתית זו של משרד הבריאות אינה מבוססת משפטית, אינה נמנה ואינה ראויה.

הטעם לכך הוא שהחוק איננו מגדיר מהו פירושו של המונח "אקדמי" (הגדרת "תואר אקדמי" בסעיף ההגדרות של החוק, כמובא לעיל, מסתמכת על המילה "אקדמי"). מונח זה גם איננו מוגדר בכל חוק אחר. החוק גם אינו מגדיר מהו "מוסד להשכלה גבוהה בחוץ לארץ" (בניגוד למונח "מוסד מוכר להשכלה גבוהה" המוגדר כמוסד ישראלי שהוכר לפי חוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח-1958). ברור אפוא כי המחוקק נקט במונח **'אקדמי'** אך ורק כדי לבטא תעודת סיום מטעם בית ספר גבוה, ולא כדי למנוע תעודה ממי שבית הספר שלמד בו אינו מוגדר רשמית כאוניברסיטה. ברור גם כי את הדיבור **"מוסד מוכר למוסד להשכלה גבוהה על פי דין החל באותה מדינה"** שבסעיף 11(א) הנ"ל יש הכרח לפרש ככולל גם מוסדות אלה. אין כל עילה לפרש את המונח 'מוסד להשכלה גבוהה' כאוניברסיטה דווקא, הן משום שכאמור אין בחוק הגדרה כזו למונח 'מוסד להשכלה גבוהה', והן כי לא ניתן לפרש את החוק באופן שימנע לחלוטין משורה של מדינות מכובדות לעבור את סיפו.

על רקע זה, הפרשנות המתבקשת לחוק היא שתעודת הסמכה שניתנה מטעם מוסד על-תיכוני במקצועות אלו עומדת בדרישת הסף של החוק, **ואין כל מניעה לראות בתעודת הסמכה שהוענקה מטעם מוסד מקצועי בחו"ל המלמד מקצועות בריאות משום "תואר אקדמי" מ"מוסד להשכלה גבוהה על פי הדין החל באותה מדינה" לצורך החוק, אף אם המוסד איננו אוניברסיטה.**

אין חולק כי יש לעמוד על משמר הגשמת תכליתו של חוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות **"להבטיח רמה מקצועית הולמת... ולהגן על בריאות הציבור"**. המנגנון הקבוע בחוק להגשמת התכלית הזו, ביחס למקצועות שנלמדו בחו"ל, מתבסס בעיקרו על הכרת המנהל בתואר, במוסד, ובתכנית הלימודים, תוך השוואה למסלול המקביל במוסדות בישראל כפי שקובע סעיף 11.

על רקע זה, ובייחוד **נוכח הוראותיו של חוק יסוד: חופש העיסוק**, המחייב לנקוט גישה פרשנית מצמצמת להוראות חוק המגבילות את העיסוק החופשי, ומחייב כי כל פגיעה תהיה **"במידה שאינה עולה על הנדרש"**, הפרשנות הנוהגת במשרד הבריאות אינה יכולה לעמוד. "הנדרש", בענייננו, הוא הגשמת תכלית החוק, וכאמור לעיל תכלית זו מושגת היטב באמצעות המנגנונים הקבועים בחוק ממילא. שומה אפוא על משרד הבריאות לפרש בצמצום את תנאי הסף שקבועים בחוק. אין צורך ואין הצדקה להבחין שרירותית בין אוניברסיטה למוסד שאיננו אוניברסיטה, ולכן אין לפרש את המונח "תואר אקדמי" פרשנות מצמצמת שאינה מאפשרת להכיר בתארים שמדינות מכובדות, כמו צרפת, מכירות בהם לצורך העיסוק המקצועי בתחום לכל דבר ועניין (נזכיר כי צרפת היא 'מדינת פטורי' לעניין רישיונות רפואה).

בד-בבד, כדי שלא להותיר את הדבר בספק, אנו מציעים לעשות תיקון קל בחוק שיפתור את הבעיה משורשה. מדובר בתיקון הגדרת המונח "תואר אקדמי", באופן שירחיב אותו גם לתואר שנעשה במוסד מקצועי.

נציע אפוא את התיקון הבא לרישא של הגדרת "תואר אקדמי" בסעיף 2 לחוק (התוספת מסומנת <u>בקו תחתון</u> והמחיקה (בסוגריים עגולים):

(2) תואר (אקדמי) שניתן על ידי מוסד להשכלה גבוהה בחוץ לארץ, והמנהל הכיר בו בהתאם להוראות סעיף 11(א), <u>לרבות תעודת הסמכה שניתנה על ידי מוסד גבוה להכשרה מקצועית בחוץ לארץ, והמנהל הכיר בהם</u>;

חשוב להדגיש כי תיקון כזה לא יגרע במאומה ממנגנון הסינון המהותי הקבוע בחוק בסעיף 11 כמפורט

לעיל. סמכותו של המנהל לבדוק לגופם את מסלולי הלימודים ומוסדות הלימוד ולהשוות אותם למסלול המקביל בישראל תישאר כפי שהיא. ככל תואר שנלמד בחו"ל, גם תארים שנלמדו במוסדות גבוהים מקצועיים יהיו כפופים לבחינה פרטנית והכרה של המנהל במוסד, בתואר ובתכנית הלימודים.

תיקון זה, שניתן לעשותו במהרה, יביא בכנפיו בשורה חשובה עבור עולים רבים המבקשים לעסוק במקצועותיהם בישראל, וכן יפתח את השער לישראל בפני עולים הנמנעים מעלייה מחמת החשש שלא יזכו לקבל תעודה לעסוק במקצועותיהם וייוותרו ללא פרנסה.

ב. הסדרת הרישוי בתחום הפודיאטריה והפודיאטריה הניתוחית

בתיקון מקיף שנעשה בחוק להסדרת העיסוק במקצועות הבריאות בשנת 2010, נוספו אליו מקצועות הפודיאטריה והפודיאטריה הניתוחית. בתוספת הראשונה לחוק הוספו פרקים המפרטים את תנאי הכשירות לקבלת תעודה במקצועות אלו. בד בבד, משום שאין בארץ לימודים בתחום זה, נוסף לחוק סעיף 11(ב1) המטיל על המנהל חובה לפרסם נהלים להכרה בתארים אקדמיים במקצועות שנלמדו בחו"ל ואינם נלמדים בארץ, וכן מטיל על המנהל לפרסם באתר האינטרנט פירוט של מוסדות להשכלה גבוהה בחו"ל שהוא מכיר בהם לעניין מקצועות אלו.

בנוסף לכך, תוקנה גם פקודת הרופאים. לסעיף 3(ב) לפקודה העוסק בייחוד העיסוק נוסף חריג הקובע כי השר יקבע בתקנות פעולות שיותרו לביצוע על ידי פודיאטר ופודיאטר מנתח, ועשייתן לא תחשב הפרה של ייחוד העיסוק ברפואה.

התיקון לחוק נכנס לתוקפו ביום ט' בניסן התש"ע, 24 במרס 2010. מאז שנכנס לתוקף לא נקבעו ההנחיות ולא תוקנו התקנות. משמעות הדבר היא כי העיסוק בפודיאטריה בישראל איננו חוקי כיום, ואין דרך חוקית לקבל רישיון לעסוק בו.

הצורך בהעסקת פודיאטרים בקופות חולים ובבתי חולים הוא גדול. בהתאם לכך, גם השימוש בפודיאטרים רווח מאד בבתי חולים וקופות חולים, והביקוש גדל. לא רק הצורך גדול, גם ההיצע הולך וגדל. כך למשל, בקרב יהודי צרפת מקצוע זה נפוץ באופן יחסי. אולם למרבה הצער, יהודים צרפתים רבים נמנעים מלעלות לישראל בשל החשש שלא יוכלו לעבוד במקצועם וייוותרו ללא פרנסה. מבין אלה שעלו לישראל רבים מתקשים לעבוד במקצועם, ואחרים עובדים ללא תעודה, לכאורה בניגוד לחוק ותוך העלמת עין של הרשויות.

הבעיה איננה בקרב יהודי צרפת בלבד: לאחרונה פנה אלינו יהודי אמריקאי, העוסק כעשרים שנה בפודיאטריה ניתוחית. לפני למעלה משש שנים (!) פנה אל משרד הבריאות וביקש לוודא כי יוכל לעסוק במקצועו בישראל. התשובה שניתנה לו שוב ושוב במהלך השנים היא כי לא ניתן לעסוק במקצועו בישראל כיוון שאין דרך חוקית לקבל תעודה. **מסיבה זו האיש אינו עולה לישראל**, וממתין לבשורה כבר למעלה משש שנים.

מצב מורכב ובעייתי זה נובע מכך שמשרד הבריאות לא קיים את החובות המ"ל המוטלות עליו מכוח החוק. אנו סבורים כי ניתן לתקן את המצב הזה, וישנה חובה לעשות זאת. יש לכנס בהקדם מומחים מתחום הפודיאטריה ותחומי רפואה משיקים כדי לתקן את התקנות ולקבוע את ההנחיות כנדרש. בטוחני שמשרד הבריאות יוכל למלא את חובתו זו בתוך שבועות אחדים. יש באמתחתנו רשימה חלקית של מומחים כאלה, המכירים את תחום הפודיאטריה, שנוכל להציע לשם כך אם תזדקקו לסיוע.

אנו מצדנו נשמח להיפגש עמך כדי לדון בנושאים אלה וכן בנושאים נוספים מתחום רישוי מקצועות הבריאות, שלדעתנו ניתן לקדמם ויש עמנו הצעות לגביהם.

נודה לך על קביעת פגישה שבה נוכל להציג ולפרט את עמדותינו והצעותינו, כדי לסייע לקדם את העיסוק ברפואה ובמקצועות בריאות בישראל בד-בבד עם קליטה ראויה של עולים בעלי השכלה ומקצוע.

בברכה,

אריאל אורליך, עו"ד

ראש מחלקת ליטיגציה
פורום קהלת

<u>העתק (בדוא"ל):</u>
ד"ר אמיר שטן, מנהל האגף לרישוי מקצועות רפואיים
פרופ' ארנון אפק, ראש מינהל הרפואה

משרד הבריאות
לחיים בריאים יותר
המנהל הכללי
Director General

י׳ בכסלו, התשע״ד
13 נובמבר 2013
סימוכין: 64605813
(במענה: ציין סימוכין)

לכבוד
עו״ד אריאל ארליך
ראש מחלקת ליטיגציה
פורום קהלת

שלום רב,

הנדון: הצעות מעשיות לפתרון בעיות בעניין רישוי מקצועות בריאות
מכתבך מיום 31.10.13

אנו מודים לך על פנייתך.

לגבי ההצעה לתקן את החוק באופן שיאפשר הכרה של המנהל בלימודים שאינם לתואר אקדמי - איני יכול לקבל את הפרשנות המוצעת על ידך למושג "תואר אקדמי" שאינה עולה בקנה אחד עם כוונת המחוקק ואף תקשה מאוד על משרד הבריאות ביישום הוראות החוק.

ככל הנראה, הואיל והעמותה אותה אתה מייצג, נוסדה רק בשנת 2012, לא נטלתם חלק ואינכם ערים, לדיונים הרבים שקדמו לחקיקת החוק. במסגרת דיונים אלו הוחלט בכנסת באופן חד משמעי לכלול במסגרת החוק רק מקצועות הנלמדים לתואר אקדמי, ולא מקצועות שנלמדים ללימודי תעודה במוסדות שונים.

אחד מעיקרי החוק, בשונה מהמצב שהיה קיים ערב חקיקתו, הוא קביעת המחוקק כי מעתה ואילך מטפלים במקצועות הבריאות יהיו בעלי תארים אקדמאים בלבד. מגמה זו, של אקדמיזציה של המקצועות הרפואיים, מתחזקת בכל העולם, ואף בצרפת שינו לאחרונה את מבנה הלימודים, ובעתיד הקרוב המקצוע יילמד לתואר אקדמי ראשון. בארה״ב, עד כה נדרשו פיזיותרפיסטים להיות בעלי תואר שני ובעתיד הם יידרשו להיות בעלי תואר ד״ר.

לתקופה מוגבלת, אפשר המחוקק גם למי שהוא בעל תעודת הסמכה בלבד ולא בעל תואר אקדמי לקבלת תעודה במקצוע הבריאות וזאת במסגרת הוראות המעבר. כך למשל בסעיף 58(ה) או בסעיף 58(ו) העוסקים בבעלי השכלה מתאימה ולא בבעלי תואר אקדמי כנדרש בחוק.

משרד הבריאות ערך בירורים רבים לגבי מעמדם של לימודים אלו בצרפת והאם ניתן להכיר בהם כתואר אקדמי בישראל. לאחרונה אף נערכה שיחת "videoconference" בנושא עם נציגי משרד הבריאות הצרפתי, משרד החינוך הצרפתי ועם הגוף האחראי על הכרה בתארים בצרפת.

2/..

Director General
Ministry of Health
P.O.B 1176 Jerusalem 91010
mankal@moh.health.gov.il
Tel: 02-5081309 Fax: 02-5655966

המנהל הכללי
משרד הבריאות
ת.ד.1176 ירושלים 91010
mankal@moh.health.gov.il
טל: 02-5081309 פקס: 02-5655966

בשיחה הובהר, למעלה מכל ספק, כי לימודים אלו הם לימודי תעודה בלבד ולא לימודי תואר אקדמי. כאמור, גם בצרפת נערכת רפורמה בנושא והובהר בשיחה כי קבלת ההכרה לתואר נדרשו שינויים ותוספות לתוכנית לימודי התעודה שנלמדו עד כה. עוד נאמר, כי לא קיימת בצרפת תוכנית השלמה לתואר ראשון למי שלמד בעבר לימודי תעודה וכל מדינה אליה מהגרים בוגרי צרפת, רשאית לדרוש עמידה בתנאי הרישוי של אותה מדינה לרבות השלמת לימודים.

וכך נכתב בסיכום הישיבה: **"התארים במקצועות הפרא רפואיים בצרפת אינם חלק ממערך התארים ראשון ושני, אלא מוגדרים כ"תעודות מדינה". רשויות צרפת ביצעו רפורמה בתעודות אלו על מנת לשלבן במערכת התארים ראשון עד שלישי המקובלת כיום באירופה..."**

משמעותה של הצעתכם היא ריקון מתוכן של אחד מעיקרי החוק והוא האקדמיזציה של המקצוע: החוק נועד לשנות את המצב שהיה קיים ערב חקיקתו, והוא לימודים שונים במגוון רב של מוסדות ותוכניות לימוד. יוזכר כי בחוק מנויים גם תארים אקדמיים שניים ושלישיים ולכן פרשנותך והצעתך אינן מתאימות גם מהיבט זה. בישראל, אגב, מקצועות אלו נלמדים לתואר אקדמי ראשון מזה שנים רבות ואין למשרד הבריאות כל כוונה לתקן את החוק ולהחזיר את המצב לקדמותו ערב פרסומו.

הפתרון למצב זה הוא בניית תוכנית השלמה בישראל ולא מתן הכרה ללימודים שאינם אקדמיים. משרד הבריאות, יחד עם משרד הקליטה וארגוני העולים ימשיך לפעול למען מציאת פתרון בנושא זה לעולים החדשים.

<u>לגבי הסדרתם של הפודיאטרים</u> – אכן בתאריך 24.03.10 נכנס לתוקפו תיקון לחוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות, במסגרתו נוספו לחוק ארבעה מקצועות חדשים. לצערי, משך יישום הוראות החוק לגבי ארבעת המקצועית הראשונים המנויים בו, התארך למעלה מהמצופה, זאת בין היתר לאור הארכת תוקפן של הוראות המעבר שוב ושוב.

משרד הבריאות הניח על שולחן הכנסת הקודמת הצעה לתיקון החוק במטרה לדחות את תחילתן של ההוראות האיסוריות שבתוק ואת המועדים הקבועים בהוראות המעבר לגבי ארבעת המקצועות החדשים, לצערנו, הכנסת התפזרה בטרם עלתה הצעה זו להצבעה.

בשבועות הקרובים תוגש מחדש הצעה זו לוועדת שרים לענייני חקיקה בתקווה כי הליך החקיקה יהיה מהיר ויביא פתרון לסוגיה זו.

בכבוד רב,

פרופ' רוני גמזו

Director General
Ministry of Health
P.O.B 1176 Jerusalem 91010
mankal@moh.health.gov.il
Tel: 02-5081309 **Fax**: 02-5655966

המנהל הכללי
משרד הבריאות
ת.ד.1176 ירושלים 91010
mankal@moh.health.gov.il
טל: 02-5081309 **פקס:** 02-5655966

פורום קהלת (ע"ר)
עם ועולמו 8 ירושלים
משרד 026312720
office@kohelet.org.il
www.kohelet.org.il

א' בניסן תשע"ד
31 במרס 2014
[מספרנו אא62]

לכבוד
מנכ"ל משרד הבריאות
בדוא"ל mankal@moh.health.gov.il
ובפקס 02-5655966

שלום רב,

הנדון: <u>רישוי העיסוק בפודיאטריה ובכירופרקטיקה</u>

סמך: מכתבנו מיום 31.10.13 - "הצעות מעשיות לפתרון בעיות בעניין רישוי מקצועות בריאות";
תשובתכם מיום 13.11.13 (סימוכין 64605813).

ראשית אני מבקש לשוב ולהודות על המענה המהיר והמפורט למכתבי שבסמך.

כפי שכתבתי במכתבי הקודם, הסדרת המקצועות הללו סובלת משני חסכים כלליים, וחסך נוסף הרלוונטי למי שלמדו את מקצועם בצרפת:

א. <u>פקודת הרופאים וייחוד המקצוע (רלוונטי לפודיאטריה ופודיאטריה ניתוחית)</u>: פקודת הרופאים (סעיף 3) אוסרת על מי שאינו בעל רישיון רופא לעסוק בבדיקה, אבחון וטיפול רפואיים. פודיאטרים, וכמובן גם פודיאטרים-מנתחים, מבצעים פעולות אלו. לפיכך תוקנה בשנת 2010 הפקודה, ונוסף סעיף 3(ב)(4) הקובע כי השר יקבע בתקנות פעולות שיותרו לביצוע על ידי פודיאטר ופודיאטר מנתח, ועשייתן לא תחשב הפרה של ייחוד העיסוק ברפואה.

התיקון לחוק נכנס לתוקפו ביום ט' בניסן התש"ע, 24 במרס 2010. מאז שנכנס לתוקף לא תוקנו התקנות. משמעות הדבר היא כי העיסוק בפודיאטריה בישראל איננו חוקי כיום (מדובר באיסור לפי פקודת הרופאים ולא לפי חוק הסדרת מקצועות הבריאות).

ב. <u>קריטריונים להכרה בהשכלה מחו"ל</u>:

בתיקון החוק להסדרת העיסוק במקצועות הבריאות בשנת 2010, נוספו אליו מקצועות הפודיאטריה, הפודיאטריה הניתוחית וכירופרקטיקה. בתוספת הראשונה לחוק הוספו פרקים המפרטים את תנאי הכשירות לקבלת תעודה במקצועות אלו. בד-בבד, משום שאין בארץ לימודים במקצועות הללו, נוסף לחוק סעיף 11(ב1) המטיל על המנהל חובה לפרסם נהלים להכרה בתארים אקדמיים במקצועות שנלמדו בחו"ל ואינם נלמדים בארץ, וכן מטיל על המנהל לפרסם באתר האינטרנט פירוט של מוסדות להשכלה גבוהה בחו"ל שהוא מכיר בהם לעניין מקצועות אלו.

התיקון לחוק נכנס לתוקפו ביום ט' בניסן התש"ע, 24 במרס 2010. למיטב ידיעתנו, מאז שנכנס לתוקף לא נקבעו נהלים להכרה בפודיאטריה, פודיאטריה ניתוחית וכירופרקטיקה, ולא פורסמו מוסדות מוכרים בחו"ל לעניין מקצועות אלו. לפיכך אין היום דרך לקבל רישיון לעסוק במקצועות הללו.

ג. "תואר אקדמי": בעניין זה סובלים מקצועות הפודיאטריה והכירופרקטיקה מן הבעיה המאפיינת את כלל מקצועות הבריאות שנלמדו בצרפת ומדינות אירופה אחרות. הדרישה כי התואר יהיה "אקדמי" וכי יינתן מטעם "מוסד אקדמי" מהווה חסם עבור כל מקצועות הבריאות בצרפת. מקצוע הפודולוגיה (– הגירסה הצרפתית לפודיאטריה –) גם הוא נלמד בצרפת בבית ספר מדינתי שאינו אוניברסיטאי.
למיטב ידיעתנו, וכפי שנמסר לנו גם ממשרדכם, מתנהלים בימים אלו דיונים לפתרון סוגיה זו בדרך של חקיקת הוראת שעה, בעקבות הצעת החוק שהועלתה לוועדת השרים בשבועות האחרונים. **יש לוודא כי הפתרון שיימצא יכלול גם את מקצועות הפודיאטריה, הפודיאטריה הניתוחית והכירופרקטיקה.**

החוסרים הללו מהווים **חסם עלייה כבד עבור קבוצה גדולה ביותר** של יהודים העוסקים במקצועות הללו. פנו אליי בעניין זה גם יהודים מארצות הברית וגם יהודים מצרפת, אשר נמנעים מלעלות ארצה משום שלא יוכלו לקבל רישיון לעסוק כדין בתחומם. פנו אליי גם בעלי מקצוע שכבר עלו, חלקם לאחרונה וחלקם לפני שנים רבות, והם סובלים ונפגעים קשות מכך שהם נאלצים לעבוד ללא תעודה.
יש אפוא צורך דחוף ודוחק למצוא לכך פתרון הולם, שיקדם את שירותי הבריאות בישראל וישמור על רמה מקצועית נאותה, בד-בבד עם מתן משקל נכון לתופש העיסוק ולצורך לאפשר קליטת עלייה בישראל.

יתרה מכך: תיקון התקנות, קביעת ההנחיות ופרסום המוסדות המוכרים הם **חובה חוקית** המוטלת על משרד הבריאות. בימים אלו ימלאו **ארבע שנים** לחובה זו שטרם מולאה, פרק זמן מוגזם לכל הדעות, שבוודאי גם אינו עומד בסטנדרטים שנקבעו לעניין זה בפסיקת בית המשפט העליון. במכתבנו הקודם הצענו כי משרד הבריאות יכנס בהקדם מומחים מתחום הפודיאטריה ותחומי רפואה משיקים כדי לתקן את התקנות ולקבוע את ההנחיות כנדרש, ואף הצענו סיוע באיתור מומחים כאלה.

לעניין תשובתכם במכתב שבסמך בעניין זה: בעניין רישוי העיסוק בפודיאטריה, ציינתם כי "משרד הבריאות הניח על שולחן הכנסת הקודמת הצעה לתיקון החוק במטרה לדחות את תחילתן של ההוראות האיסוריות שבחוק ואת המועדים הקבועים בהוראות המעבר לגבי ארבעת המקצועות החדשים... בשבועות הקרובים תוגש מחדש הצעה זו לוועדת השרים לענייני חקיקה בתקווה כי הליך החקיקה יהיה מהיר ויביא פתרון לסוגיה זו". למיטב ידיעתי הצעה כזו לא הוגשה; אולם, כעולה מדבריי לעיל, גם אם תוגש לא יהיה בה כדי להתגבר על שלושת החוסרים שציינתי לעיל, המנועים את העיסוק החוקי במקצועות אלה.

לסיכום, לא ניתן להשלים עם המצב הקיים, שבו משרדכם אינו ממלא אחר החובות שהטיל עליו המחוקק לפי ארבע שנים, ובכך מונע עיסוק חוקי מעשרות ומאות בעלי מקצוע, ומונע מיהודים זכאי שבות רבים לעלות לישראל.

נודה לכם אם תפרטו בתשובתכם על דבר הפעולות שננקטו מאז מכתבכם שבסמך לקידום פתרון לסוגיה, וכיצד יש בכוונת משרד הבריאות להוסיף ולקדם את הגשמת הפתרון בטווח הקרוב.

בברכה,

אריאל ארליך, עו"ד
ראש מחלקת ליטיגציה
פורום קהלת

העתק (בדוא"ל):
ד"ר אמיר שנון, מנהל האגף לרישוי מקצועות רפואיים
פרופ' ארנון אפק, ראש מינהל הרפואה